

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
26/20

**Grįžtamosios migracijos skatinimo politika ir jos perspektyvos Lietuvoje
remiantis gerosiomis Europos Sąjungos valstybių narių praktikomis**

Patarėja dr. Veronika Urbonaitė-Barkauskienė
Tel. (0 5) 209 6180, el. p. veronika.urbonaite@lrs.lt

Patarėjas dr. Juozapas Labokas
tel. (0 5) 209 6175, el. p. juozapas.labokas@lrs.lt

Patarėja Elžbieta Radušytė-Lukminienė
tel. (0 5) 209 6188, el. p. elzbieta.radusyte@lrs.lt

Patarėjas Lukas Grinius
tel. (0 5) 209 6193 el. p. lukas.grinius@lrs.lt

2026-02-15

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026

Turinys

Ižanga.....	3
Ivadas.....	4
1. Lietuva.....	7
1. 1. Iš užsienio gyventi grįžtantys Lietuvos piliečiai: statistiniai duomenys.....	7
1. 2. Lietuvos reemigracijos politikos apžvalga	9
2. Reemigracijos skatinimo politikos pavyzdžiai ES valstybėse	14
2. 1. Estija	14
2. 2. Latvija	17
2. 3. Lenkija	20
2. 4. Rumunija.....	23
2. 5. Suomija	25
Apibendrinimas	31
Išvados	34

Ižanga

Šiame darbe apžvelgiama Lietuvos reemigracijos politika ir iš užsienio šalių į Lietuvą grįžtančių gyventi lietuvių kilmės asmenų reintegracijos galimybės. Taip pat analizuojamos gerosios tarptautinės reemigracijos politikos praktikos remiantis kai kurių, Lietuvai aktualių, ES valstybių patirtimi. Didelis dėmesys skiriamas švietimo sistemų pasirengimui atliepti reemigrantų šeimų poreikius.

Įvade, remiantis tarptautiniais migracijos tyrimais, pristatomas grįžtamosios migracijos temos aktualumas sprendžiant platesnes demografines problemas. Taip pat aptariama grįžtamosios migracijos politikos struktūra: įprastų politinių priemonių įvairovė, tikslinių grupių formavimo pagrindai. Analizuojami socialiniai diasporos pjūviai ir galimi grįžimo gyventi į kilmės šalį motyvai.

Pirmoje darbo dalyje, remiantis statistiniais duomenimis apie grįžtančiuosius gyventi į Lietuvą, pristatomos pastarųjų metų Lietuvos reemigracijos tendencijos. Taip pat pateikiama aktualios reemigracijos politikos analizė, išskiriamos pagrindinės taikomos politinės priemonės.

Antroje darbo dalyje apžvelgiamos Lietuvos kontekstui aktualių ES valstybių – Lenkijos, Rumunijos, Vengrijos, Estijos, Latvijos bei Suomijos – migracijos ir reemigracijos tendencijos, pateikiami orientaciniai apžvelgiamų šalių grįžtamosios migracijos rodikliai, pristatomi svarbiausi jų grįžtamosios migracijos politikos bruožai, išskiriamos pagrindinės taikomos politinės priemonės, aprašomos reemigrantams skirtos reintegracijos programos.

Paskutinėje dalyje apibendrinamos analizuotų ES valstybių patirtys, kurios palyginamos su esama Lietuvos reemigracijos politikos situacija.

Apžvelgus visus šaltinius daroma išvada, kad darbe analizuotų valstybių kontekste Lietuvos grįžtamosios migracijos politikos stipriosios pusės yra didelis sistemos konsolidacijos potencialas toliau praktiškai įgyvendinant Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos uždavinius, susijusius su grįžtamosios migracijos skatinimu. Tiek strategijoje, tiek jos veiksmų plane numatyta didelė politinių priemonių įvairovė, padengianti beveik visas ekspertų rekomenduojamas sritis – ir potencialių reemigrantų informavimo sistemos palaikymą, ir pagalbą mokyklose, ir talentų susigrąžinimą, ir paramą lietuvių kalbos kursams Lietuvos savivaldybėse grįžusiems ir atvykusiems į Lietuvą asmenims (iš viso numatyta 12 veiklos sričių, apimančių daugumą galimų reemigrantų poreikių).

Vis dėlto vertinant reemigracijos politiką, svarbu atskirti priemonių gausą nuo sistemos nuoseklumo. Lietuvos atveju matyti stipri iniciatyvų ir projektų dinamika, tačiau išlieka rizika, kad priemonės veikia fragmentuotai ir netampa ilgalaikiu paslaugų modeliu (ypač kai dalis iniciatyvų nutrūksta).

Latvijos grįžtamosios politikos modelis galėtų būti sektinas gerosios praktikos pavyzdys Lietuvai. Jame teikiamas „paslaugų paketas“ grįžtančiajam iš emigracijos, kurį būtų galima gauti nepriklausomai nuo savivaldybės. Tam reikalingas padedantis integruotis ir atvejo vadybos paslaugas teikiantis kontaktinis asmuo, švietimo ir ikimokyklinio ugdymo sistemos prieinamumo gerinimas didžiuosiuose miestuose, darbo paieškos lengvinimas.

Įvadas

Kodėl grįžtamoji migracija yra šių dienų aktualija Lietuvai? Jungtinių Tautų (JT) Pasaulio gyventojų prognozių tyrime (2024 m.) teigiama, kad valstybėse, kuriose yra didelės gyventojų emigracijos apimtys, taip pat šalyse, kur gimstamumo lygis yra itin žemas (abu požymiai būdingi Lietuvai), grįžtamosios migracijos skatinimas trumpuoju laikotarpiu gali būti veiksmingesnė demografijos politikos kryptis nei gimstamumo lygio didinimo pastangos politinėmis priemonėmis¹.

Lietuva kartu su kitomis Vidurio Rytų Europos valstybėmis po įstojimo į Europos Sąjungą (ES) patyrė didelės apimties gyventojų emigraciją ir šiuo metu turi nemažą diasporos bendruomenę ES valstybėse ir kitur. Lietuvai, kaip ir kitoms šiame darbe aptariamoms valstybėms (Lenkijai, Latvijai, Estijai, Rumunijai ir Vengrijai, iš dalies – ir Suomijai), reemigrantų pritraukimo klausimai yra aktualūs. Pirmiausia – kaip įrankis spręsti didelio demografinio disbalanso sukeltoms problemoms išnaudojant pastaraisiais metais susidariusį „galimybių langą“. Tai reiškia, kad pradėjus augti ekonominiams Lietuvos rodikliams randasi vis didesnis reemigrantų (kaip ir kitų imigrantų) pritraukimo potencialas.

Svarbiausios sąvokos. Šiame darbe analizuojamas grįžtamosios migracijos (arba reemigracijos – ši sąvoka vartojama sinonimiškai) reiškinys. Grįžtamoji migracija apibrėžiama kaip grįžimas iš kitos šalies priverstiniu arba savanorišku būdu nuolatiniam gyvenimui kilmės valstybėje². Asmenys, grįžtantys gyventi į kilmės šalį po laikotarpio, praleisto gyvenant užsienio valstybėje, vadinami reemigrantais. Diaspora – tai užsienyje gyvenantys asmenys, atvykę arba kilę iš tam tikros valstybės ar tautos.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad šios sąvokos neapibrėžia stabilių būsenų. Migrantai gali grįžti tam tikru savo ekonominio produktyvumo etapu, gali grįžti išėję į pensiją, gali grįžti visam laikui arba grįžti laikinai, o paskui vėl emigruoti. Reemigracija gali būti sudėtingos mobilumo biografijos elementas, nes paskutinė gyvenamoji šalis prieš grįžimą nebūtinai yra pirminė emigracijos šalis. Toks didelis grįžtamosios migracijos ir su ja susijusių terminų apibrėžimo lankstumas gali sukelti painiavą vertinant grįžusiųjų gyventi asmenų skaičius, taip pat siekiant politinėmis priemonėmis atliepti jų poreikius³.

Grįžtamosios migracijos politika. Kaip pastebi Tarptautinio migracijos politikos vystymo centro (angl. *International Centre for Migration Policy Development*, ICMPD) ekspertai, dauguma ES valstybių narių neturi vientisos ir išsamios politikos priemonių, skirtų pritraukti savo piliečius reemigruoti, sistemos. Taip pat labai svarbu pastebėti, kad emigrantų grįžimo skatinimo priemonės paprastai įgyvendinamos palyginti nedideliu mastu, dažnai yra projektinio pobūdžio, todėl jų apimtis, trukmė ir rezultatai yra riboti. Šias ICMPD išvalgas patvirtina ir šio darbo rezultatai – dauguma apžvelgtų ES valstybių, net ir tos, kurios turi patvirtintas grįžtamosios migracijos strategijas, pasižymi gana fragmentišku politinių priemonių, skirtų reemigrantams, taikymu.

Tokios priemonės dažnai yra kitų politikos sričių, pavyzdžiui, **diasporos politikos**, dalis. Nors diasporos politika paprastai apima platesnę sritį nei emigrantų susigrąžinimo politika, jų interesų zonos sutampa kalbant apie ryšio su (potencialiais) grįžtančiais palaikymą.

¹ United Nations. *World Population Prospects 2024: Summary of Results*. New York: United Nations, 2024, p. 23, 31: https://population.un.org/wpp/assets/Files/WPP2024_Summary-of-Results.pdf

² Dustmann, Christian. *Return Migration, Wage Differentials, and the Optimal Migration Duration*. IZA Discussion Papers, No. 264, Institute for the Study of Labor, 2001, p. 354: <https://www.homepages.ucl.ac.uk/~uctpb21/Cpapers/returnmigrationwage.pdf>

³ ICMPD. *Return Migration. Background, Practice Examples and Policy Options for Intra-EU Mobility – Focus on Poland*. 2019, p. 13: https://www.icmpd.org/file/download/48431/file/Return%2520Migration_Background%2520C%2520Practice%2520Examples%2520and%2520Policy%2520Options%2520for%2520Intra-EU%2520Mobility%2520%2520%2520%2520Focus%2520on%2520Poland%2520EN.pdf

Grįžtamosios migracijos skatinimas taip pat gali būti priskirtas platesnėms **migracijos politikos** (Suomija), **talentų pritraukimo** (Lietuva, Lenkija, Estija, Suomija) ir **regionų politikos** (Latvija, Suomija) sritims.

Politinės priemonės. Nepaisant to, kad grįžtantys emigrantai jau pažįsta savo kilmės šalį, jų įsikūrimo patirtys gali būti sudėtingos. Grįžusieji dažnai patiria kultūrinio, socialinio, psichologinio, ekonominio prisitaikymo iš naujo procesą – reintegraciją. Pagalbos reemigrantams priemonės, susijusios su reintegracijos poreikių atliepimu, skirstomos į šias sritis:

- 1) **Informacijos apie grįžimo galimybes sklaida.** Šiais laikais besinaudodamos skaitmenine įtrauktimi valstybės institucijos gali ne tik teikti informaciją visuomenei, bet ir turi galimybę realiai bendrauti su (potencialiais) grįžtančiais asmenimis, atsakyti į jų klausimus, palengvinti grįžimo procesą ir aktyviai juos konsultuoti.
- 2) **Teisinė pagalba, mokymai, konsultacijos apie grįžimo gyventi ir dirbti į šalį galimybes, ekonominę pagalbą, reemigrantų verslų rėmimą, mokestines ir kito pobūdžio lengvatas.** Visgi įprastai nedaug valstybių turi panašių iniciatyvų, skirtų specialiai grįžusiems asmenims, nes jiems dažnai taikomos bendrosios politikos priemonės, o kartais jos įgyvendinamos kartu su politikos priemonėmis, skirtomis kitiems migrantams, turintiems panašių poreikių.
- 3) **Kalbos mokymo pagalba reintegracijos metu.** Kalbų mokymasis grįžimo kontekste yra itin aktuali priemonė reemigrantų šeimos nariams, kurie gali būti kitų kultūrų atstovai, turintys ribotas arba visai jokių kalbos žinių. Jų poreikiai kalbos mokymuisi gali būti panašūs į kitų imigrantų poreikius. Kalbų mokymo kursai yra priemonė, sprendžianti didelę dalį integracijos ir reintegracijos problemų.
- 4) **Švietimo sistemos pasirengimas grįžtančių vaikų ir paauglių reintegracijai.** Pagalba grįžusių šeimų vaikams mokykloje taip pat yra svarbi reintegracijos politikos sritis, ypač todėl, kad jaunos šeimos dažnai yra viena iš reemigracijos politikos tikslinių grupių. Atitinkami tokios politikos (ypač pagalbos vietos kalbos mokymuisi) aspektai potencialių reemigrantų gali būti svarstomi dar prieš sugrįžtant į kilmės šalį. Mokyklinio amžiaus vaikai gali susidurti ne tik su kalbos problemomis, bet ir su kitais sunkumais, pavyzdžiui, kultūriniu šoku ar mokymosi sunkumais dėl skirtingų mokymo programų ir mokyklos kultūros.
- 5) **Apgyvendinimo, būsto rėmimo programos.** Tinkamo būsto paieška yra svarbi grįžimo proceso dalis, tačiau grįžusieji gali susidurti sunkumais, pavyzdžiui, informacijos apie aktualias rinkos kainas trūkumu, negalėjimu iš anksto apžiūrėti potencialų butą arba žinių apie teisę į socialinį būstą trūkumu. Tai ypač aktualu grįžusiems, kurie grįžta į kitą regioną nei tas, iš kurio išvyko, kur jie neturi socialinio tinklo, iš kur galėtų gauti informacijos ir paramos. Tarptautinė praktika rodo, kad grįžusiems asmenims reikėtų teikti paramą ir konsultacijas būsto paieškos klausimais, taip pat ir pagalbą gauti socialinį būstą, jei jie turi teisę jį gauti. Kai kurios šalys taip pat teikia pinigines subsidijas grįžusiems asmenims būsto įsigijimui paremti⁴.

Kalbant apie politikos priemonių efektyvumą svarbu pastebėti, kad nors gana žymi dalis emigravusių asmenų įvairiose apklausoje teigia, kad anksčiau ar vėliau ketina grįžti į savo kilmės šalį, iš tiesų grįžtančiųjų skaičius yra žymiai mažesnis nei tų, kurie tai deklaruoja. Nors grįžtančių migrantų potencialas (t. y. asmenys, kurie deklaruoja norą grįžti ir priklauso grįžtamosios politikos tikslinėms grupėms) gali būti didelis, iš tikrųjų grįžtančiųjų paprastai yra mažuma tarp emigrantų, nes dauguma pagal savo pirminį planą arba neplanuotai galiausiai lieka šalyje, į kurią išvyko⁵.

Tikslinės grupės. Reemigracijos politika orientuojama į skirtingas potencialių reemigrantų tikslines grupes, kurios pasižymi skirtinga motyvacija grįžti, joms taikomos skirtingos informavimo

⁴ Ten pat, p. 7–8.

⁵ Ten pat, p. 15

strategijos bei priskiriamos skirtingos politinės priemonės, siūlomos specialios ekonominės ar kitos paskatos.

Kaip **tikslinės grįžtamosios migracijos politikos grupės** gali būti išskiriami:

- aukštos kvalifikacijos emigrantai ar verslininkai, taip pat asmenys, turintys tiksliai apibrėžtas profesijas, kuriems karjeros galimybės kilmės šalyje yra pagrindinis motyvas grįžti;
- jaunos šeimos su vaikais, kurioms svarbi prieiga prie viešųjų paslaugų (švietimo, socialinės paramos sistemos) ir jų kokybė bei darbo galimybės;
- pagyvenę žmonės, kurie dėl emocinių priežasčių gali norėti grįžti į savo kilmės šalį;
- darbingo amžiaus migrantai, kurie susiduria su sunkumais darbo rinkoje ir kuriems gali prireikti profesinio mokymo, skirto perkvalifikuoti ir įgyti naujų kompetencijų⁶.

Socialiniai diasporos pjūviai ir grįžimo gyventi į kilmės šalį motyvai. Remiantis grįžtamosios migracijos tyrimais, galima apibendrinti kai kurias grįžtančių migrantų charakteristikas pagal emigracijos laikotarpį, išsilavinimą, gyvenimo etapą:

- **emigracijos laikotarpis:** dauguma reemigrantų grįžta per pirmuosius dvejus metus po atvykimo į naują šalį, o po 5 metų buvimo šalyje grįžtančiųjų skaičius žymiai sumažėja;
- **išsilavinimas:** tiek aukštos, tiek žemos kvalifikacijos emigrantai yra labiau linkę grįžti, o vidutiniškai kvalifikuoti – rečiau⁷;
- **gyvenimo etapas ir amžius:** labiau linkę grįžti jauni arba į pensiją išeinantys emigrantai, o vidutinio amžiaus – linkę grįžti mažiau. Susilaukus vaikų apsisprendimą grįžti gali lemti noras juos auginti tėvų gimtąja kalba ir pažįstamoje švietimo sistemoje. Sulaukus pensijos grįžimą gali lemti noras praleisti daugiau laiko kilmės šalyje.

Ekonominiai motyvai paprastai vaidina mažiau svarbų vaidmenį reemigracijos sprendimams nei dažnai tikimasi. Nors ekonominė aplinka paprastai yra geresnė šalyje, į kurią buvo išvykta, bet patrauklus darbo pasiūlymas arba bendras ekonominės padėties pagerėjimas kilmės šalyje gali paskatinti grįžimą. Grįžtantieji paprastai atsižvelgia ne tik į darbo pobūdį ir užmokesčio dydį, kuris užtikrintų jų pragyvenimą, bet ir į darbo kultūrą bei aplinką, darbuotojų ir vadovų santykius, karjeros galimybes grįžimo šalyje⁸.

Dideli grįžimo ir reintegracijos procesų sunkumai gali lemti pakartotinę emigraciją. Vis dėlto yra sudėtinga tiksliai nustatyti, kada reintegracija yra „sėkminga“. Tarptautinė migracijos organizacija (*International Organization for Migration*, IOM) apibrėžia reintegraciją kaip sėkmingą, „kai grįžusieji pasiekia ekonominį savarankiškumą, socialinį stabilumą savo bendruomenėse ir psichosocialinę gerovę, leidžiančią jiems susidoroti su (pakartotinės) migracijos veiksniais⁹.

⁶ Ten pat, p. 9

⁷ Ten pat, p. 15

⁸ Ten pat, p. 16

⁹ Ten pat, p. 17–18

1. Lietuva

Sociologai pastebi, kad Lietuvos piliečiai pasižymi aukštu mobilumo lygiu. Remiantis naujausio 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, kas dešimtas lietuvis yra metus ar ilgiau gyvenęs užsienyje. Augantis Lietuvos gyventojų, turinčių migracinę patirtį, skaičius yra susijęs ir su ilgalaikiu grįžtamosios migracijos lygiu.

Lietuvių sociologinių tyrimų rezultatai rodo, kad išvykimą į užsienį gali skatinti ne tik finansinės priežastys, bet ir geresnės profesinės galimybės, studijų tikslai ir išvykimui draugiška aplinka kitose valstybėse, reikšmingi asmeniniai ryšiai užsienyje. Grįžimą į kilmės šalį skatina noras gyventi savoje kultūroje, arti artimųjų, auginti vaikus lietuviškoje aplinkoje, įsipareigojimai šeimai, ankstesnių tikslų pasiekimas¹⁰.

Pagal Užsienio reikalų ministerijos (URM) užsakymu atliktą 2025 m. Lietuvos diasporos apklausą, 57 proc. emigravusių lietuvių neatmeta galimybės kada nors ateityje grįžti į Lietuvą, o 8 proc. tą planuoja padaryti per artimiausius dvejus metus. Kaip vieną iš pagrindinių grįžimą skatinančių veiksnių 58 proc. respondentų įvardijo Lietuvoje gyvenančią šeimą ir draugus¹¹.

Tarp dažniausiai minimų kliūčių reemigracijai yra: administracinė našta (deklaravimas, socialinio ir sveikatos draudimo klausimai, dokumentai), vaikų integracija į švietimo sistemą, kvalifikacijų ir patirties „perkėlimas“ į Lietuvos darbo rinką, būsto įperkamumas, lūkesčių ir realybės neatitikimas darbo kultūros ar viešųjų paslaugų kokybės srityse¹². Trūksta paskatų ikimokyklinio ugdymo srityje.

Toliau šiame skyriuje apžvelgsime Lietuvos reemigracijos statistinius duomenis bei tendencijas ir išsamiai apžvelgsime svarbiausius reemigracijos politikos aspektus.

1. 1. Iš užsienio gyventi grįžtantys Lietuvos piliečiai: statistiniai duomenys

2001 m. buvo pradėti sistemingai kaupti Lietuvos grįžtamosios migracijos (reemigracijos) duomenys. Nuo tada iki 2010 m. grįžtančiųjų gyventi į Lietuvą apimtys nesiekė 7 tūkst. asmenų per metus, tačiau per 2010–2012 m. laikotarpį jų srautai išaugo net kelis kartus – iki 26 tūkst. asmenų per metus (žr. 1 pav.). Nuo 2012 iki 2024 m. reemigracijos rodikliai svyravo tarp 27 ir 17,5 tūkst. grįžtančių asmenų per metus.

Taip pat svarbu pastebėti, kad nuo 2020 m. grįžtamosios Lietuvos piliečių migracijos rodikliai viršija emigracijos iš Lietuvos apimtį.

Remiantis Valstybės duomenų agentūros informacija, iš visų 2024 m. į Lietuvą imigravusių asmenų, 18,9 tūkst. buvo Lietuvos piliečiai. Tai sudarė 36,4 proc. visų imigrantų ir buvo 1,3 tūkst. imigravusių asmenų (arba 7,7 proc.) daugiau negu 2023 m.

Daugiausia Lietuvos piliečių 2024 m. grįžo iš Jungtinės Karalystės (JK) (7,6 tūkst. asmenų, arba 40,1 proc. visų tais metais grįžusių Lietuvos piliečių), Norvegijos (2,2 tūkst., arba 11,6 proc.), Vokietijos (1,8 tūkst., arba 9,7 proc.) ir Airijos (1,4 tūkst., arba 7,3 proc.)¹³.

Naujausiuose Migracijos departamento pateikiamuose 2020–2024 m. duomenyse apie neto tarptautinės migracijos rodiklį (kuris parodo imigravusių ir emigravusių asmenų skaičiaus skirtumą) atskirai Lietuvos piliečių ir į Lietuvą atvykstančių bei išvykstančių užsieniečių grupėms matyti, kad tarptautinės migracijos apykaitoje grįžtamosios Lietuvos piliečių migracijos dalis yra mažesnė nei užsieniečių imigracijos apimtys, kurios pastarąjį penkmetį turi vis daugiau įtakos bendro neto

¹⁰ Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas. *Kas skatina emigrantus grįžti į Lietuvą?* 2023: <https://naujienos.vu.lt/kas-skatina-emigrantus-grizti-i-lietuva/>

¹¹ Europos migracijos tinklas (EMN) Lietuvoje. *Kokios buvo svarbiausios migracijos tendencijos Lietuvoje 2024 metais?*: <https://www.emn.lt/naujienos/n3-kokios-buvo-svarbiausios-migracijos-tendencijos-lietuvoje-2024-m/>

¹² Ten pat.

¹³ Migracijos departamentas. *Migracijos metraštis 2024 m.*:

<https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1750415196/1330/MM%202024%20LT.pdf>

tarptautinės migracijos rodiklio augimui nei grįžtamoji lietuvių migracija (reemigracija)¹⁴ (žr. 1 lentelę).

1 pav. Grįžtamosios migracijos dinamika Lietuvoje 2001–2024 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra¹⁵

1 lentelė. Neto tarptautinės migracija (pagal asmenų skaičių) Lietuvos piliečiams, užsieniečiams ir bendra, 2020–2024 m.

	2020	2021	2022	2023	2024
Lietuvos Respublikos piliečiai:					
atvyko:	24 529	23 712	20 689	17 549	18 934
išvyko:	17 052	18 826	13 049	10 283	9 486
neto tarptautinė migracija	7 477	4 886	7 640	7 266	9 448
Užsieniečiai:					
atvyko:	21 491	21 146	66 678	49 114	32 789
išvyko:	8 193	6 379	2 221	11 389	19 125
neto tarptautinė migracija	13 298	14 767	64 457	37 725	13 664
Iš viso:					
atvyko:	46 020	44 858	87 367	66 663	51 723
išvyko:	25 245	25 205	15 270	21 672	28 611
neto tarptautinė migracija	20 775	19 653	72 097	44 991	23 112

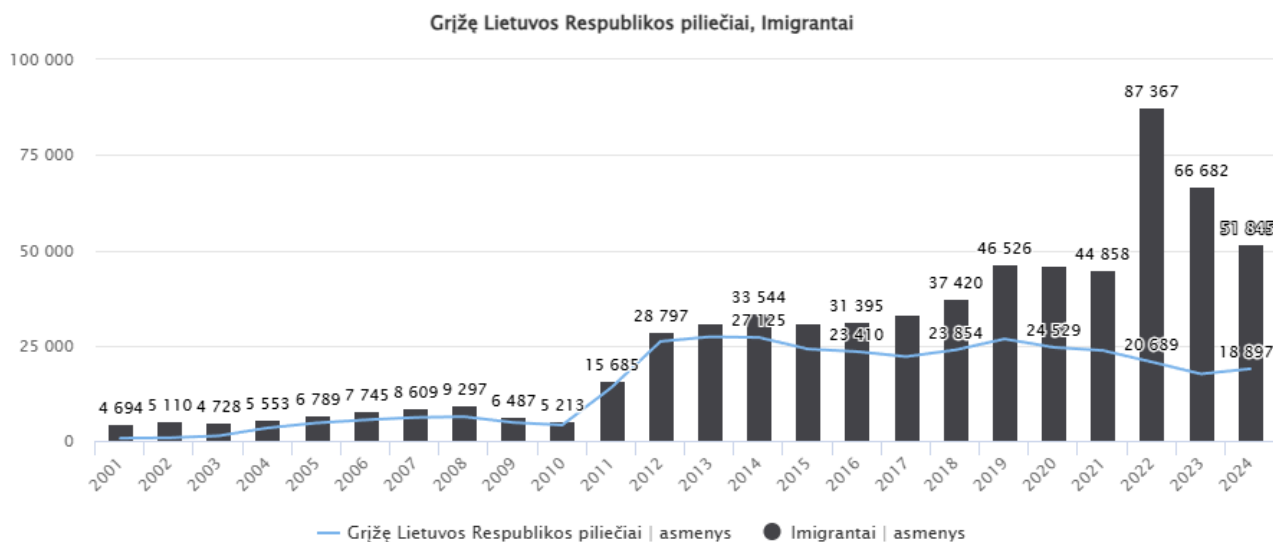
Šaltinis: Migracijos departamentas¹⁶

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ VDA rodiklių duomenų bazė: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>

¹⁶ Ten pat.

2 pav. grafiškai pavaizduotas imigravusių į Lietuvą asmenų skaičiaus 2001–2024 m. pokytis ir jį sudaranti į šalį grįžtančių gyventi Lietuvos piliečių dalis. Pastebėtina, kad grįžtantys lietuviai sudarė didžiąją imigrantų dalį iki 2018 m., tačiau nuo 2019 m. stebimas vis didesnis atotrūkis ir nuo 2022 m. imigruojančių užsieniečių dalis ima stipriai viršyti reemigrantų dalį bendroje imigracijos statistikoje.

**2 pav. Grįžtamosios migracijos dinamika 2001–2024 m.
(nurodytas grįžimą į Lietuvą deklaravusių asmenų skaičius)**

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra¹⁷

1. 2. Lietuvos reemigracijos politikos apžvalga

Grįžtamosios migracijos (reemigracijos) politika Lietuvoje dažniausiai įgyvendinama dviejuose tarpusavyje susijusiuose rėmuose: **bendroje migracijos politikoje** (grįžtamoji migracija, integracija, prieglobstis ir kt.)¹⁸ ir **diasporos politikoje**, kuri apima ryšio su diaspora palaikymą, išitraukimo į valstybės gyvenimą skatinimą bei grįžimo į Lietuvą rėmimą per informavimo, konsultavimo ir tinklaveikos priemones¹⁹.

Dabartinė Lietuvos reemigracijos politika sudaryta iš įvairių emigrantų pritraukimo programų, iniciatyvų ir kitų elementų, kurių veikimo sritys neretai persidengia tarpusavyje. Priemonės paprastai įgyvendinamos palyginti nedideliu mastu, jos dažnai yra projekcinio pobūdžio, dalis projektų ilgai neišgyvena (pavyzdžiui, projektas „Talents for Lithuania“).

Vidaus reikalų ministerija (VRM) formuoja valstybės migracijos politiką ir organizuoja, koordinuoja bei kontroliuoja jos įgyvendinimą²⁰. **Migracijos departamentas** pateikia administracinę informaciją, aktualią grįžtantiems (pilietybės, asmens dokumentų, susijusių procedūrų klausimai) ir skelbia migracijos srities statistiką bei metraščius²¹. **Valstybės duomenų agentūra** oficialiosios

¹⁷ VDA rodiklių duomenų bazė: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/>

¹⁸ Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo: 2019 m. kovo 6 d. nutarimas Nr. 231. TAR: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a4a4639046e611e9a221b04854b985af>

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. TAR: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4670a8b0b3df11ec8d9390588bf2de65>

²⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Migracija: <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/migracija/>

²¹ <https://migracija.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/>

statistikos portale skelbia migracijos rodiklių duomenų bazę²². **Europos migracijos tinklas (EMN)** teikia apžvalginius produktus apie migracijos politiką ir migracijos tendencijas²³.

Lietuvos migracijos politikos gairės yra esminis dokumentas, nustatantis migracijos politikos kryptis ir uždavinius (įskaitant grįžtamąją migraciją)²⁴. Juo siekiama, kad visos už migraciją atsakingos institucijos (VRM, Migracijos departamentas, Užimtumo tarnyba ir kt.) dirbtų koordinuotai, o procesai būtų skaitmenizuoti ir greiti. Lyginant su ankstesnėmis redakcijomis, 2019 m. gairėse atsirado daug stipresnis akcentas į ekonominį naudingumą – migracija vertinama ne tik kaip socialinis reiškinys, bet kaip įrankis valstybės konkurencingumui didinti.

Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategija grįžtamąją migraciją mato platesniame demografijos, integracijos ir visuomenės raidos kontekste. Vienas iš strategijos uždavinių – skatinti grįžtamąją migraciją ir proporcingą, valstybės interesus atitinkantį užsienio šalių piliečių atvykimą, įgyvendinant pritraukimo, priėmimo, integracijos ir ryšio palaikymo politiką²⁵. Šios strategijos įgyvendinimo 2020–2022 m. tarpinstituciniame veiklos plane numatytos išsamios grįžtamosios migracijos skatinimo ir reemigrantų reintegracijos priemonės. Tarp dvylikos priemonių akcentuojama ir švietimo svarba reintegracijai („9. 1. 8. Priemonė – kiekvienoje švietimo įstaigoje, kurioje mokosi sugrįžęs ar atvykęs iš užsienio mokinys, nuo pirmos dienos užtikrinti jam pagalbos teikimą“), ir grįžtamosios politikos institucinė konsolidacija, ir potencialių reemigrantų informavimo sistemos palaikymas, ir talentų susigrąžinimas, ir parama lietuvių kalbos kursams Lietuvos savivaldybėse grįžusiems bei atvykusiems į Lietuvą asmenims, ir kitos tarptautinių ekspertų rekomenduojamos gerosios praktikos. Tačiau kyla klausimų apie Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo praktinius žingsnius, kadangi po 2023 m. jos įgyvendinimo planas nebuvo atnaujintas ir ne visos 2020–2022 m. plane numatytos priemonės įgyvendintos.

Diasporos politika. URM per Globalios Lietuvos (diasporos) politikos institucinius mechanizmus koordinuoja diasporos politikos įgyvendinimą ir veiksmų planų atskaitomybę²⁶. URM struktūroje **Globalios Lietuvos departamentas** veikia kaip institucinis „centras“, susijęs su diasporos politikos klausimais.

Aktualios **Lietuvos diasporos politikos strateginės gairės „Globali Lietuva“ 2022–2030 m.**²⁷. Jų įgyvendinimas detalizuojamas per veiksmų planus, patvirtinamus užsienio reikalų ministro įsakymais. Paskutinis patvirtintas veiksmų planas 2025–2027 m.²⁸. Diasporos politika turi aiškų atskaitomybės režimą: URM kaip diasporos politikos koordinatorė kasmet rengia bendrą veiksmų plano įgyvendinimo ataskaitą.

Papildomai reikšminga diasporos politikos koordinavimo grandis – Lietuvos diasporos reikalų koordinavimo komisija (Ministrės Pirmininkės vadovaujama koordinavimo struktūra), tarpinstitucinė darbo grupė, kurios veikla atsispindi metinėse ataskaitose. Jos tikslas – sustiprinti ir išplėsti valstybės ir diasporos ryšį, dialogą bei partnerystę, siekiant skatinti tautinės tapatybės ir lietuviybės užsienyje išsaugojimą ir puoselėjimą, sudaryti sąlygas aktyvesniam diasporos dalyvavimui kuriant gerovę ir saugumą Lietuvoje bei grįžimui į Lietuvą²⁹.

²² Valstybės duomenų agentūra. *Gyventojų migracija*: <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-migracija>

²³ Europos migracijos tinklas (EMN) Lietuvoje. *Lietuvos migracijos politika 2023 m.*: https://www.emn.lt/uploads/Products/product_2049/Migracijos_politika_2024_LT.pdf

²⁴ *Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo*: 2019 m. kovo 6 d. nutarimas Nr. 231. TAR

²⁵ Lietuvos Respublikos Seimas. *Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo*: 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimas Nr. XIII-1484. TAR: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ffdf2f90c22711e88f64a5ecc703f89b>

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m.*: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4670a8b0b3df11ec8d9390588bf2de65>

²⁷ *Ten pat.*

²⁸ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. *Dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. įgyvendinimo veiksmų plano 2025–2027 m. patvirtinimo*: 2024 m. lapkričio 5 d. įsakymas Nr. V-374. TAR: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3fed4de29b4511efa605b9842742bf37>

²⁹ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Lietuvos diasporos reikalų koordinavimo komisija:

Informacijos teikimas reemigrantams. Svarbi grįžtamosios migracijos informavimo infrastruktūros priemonė – „Grįžtu LT“ (griztu.lt), veikianti kaip centralizuotas informavimo ir konsultavimo kanalas grįžtantiems, atvykstantiems ar svarstantiesiems apie grįžimą³⁰. Svetainėje vieno langelio principu pateikiama susisteminta informacija apie daugelį esminių klausimų (tokių kaip švietimas, sveikatos apsauga, darbas, reikalingi dokumentai ir kita). URM interneto svetainėje, telefonu ir elektroniniu paštu teikiama informacija grįžtantiems ar svarstantiems apie grįžimą Lietuvos diasporos atstovams. URM akcentuoja ryšio su diaspora palaikymą ir planuoja „Grįžtu LT“ plėtrą ir informacijos sklaidos stiprinimą³¹.

Užimtumo tarnyba teikia informaciją grįžtantiems ir vykdo specialią iniciatyvą „Gal į Lietuvą?“ (galilietuva.lt), skirtą užsienio lietuviams (informacija apie darbo rinką, karjeros galimybes, susitikimai su diaspora ir kita)³². Esminis jos tikslas – sklaida užsienyje gyvenantiems lietuviams ir supažindinimas su darbo galimybėmis Lietuvoje. Svetainėje pateikiama informacija apie nuotolinius ir kontaktinius renginius, diskusijas ir karjeros muges, dalinamasi aktualiomis išvalgomis apie Lietuvos darbo rinką ir grįžimo procesą. Supažindinama su galimybėmis kurti verslą, jo formomis ir galimybe gauti paramą verslo įkūrimui.

Migracijos informacijos centras „MiCenter“ – IOM inicijuotas konsultavimo ir paslaugų kanalas, teikiantis konsultacijas ir informaciją „vieno langelio“ principu veikia kaip praktinis instrumentas platesniame migracijos ir integracijos procesų lauke³³.

Talentų pritraukimas. Iniciatyva „Kurk Lietuvai“ – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, kurios tikslas pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus (dažnai – iš emigracijos) į viešąjį sektorių (ministerijas, agentūras, savivaldybes) konkrečioms pokyčių projektams įgyvendinti³⁴. Programos dalyviai dirba ministerijose, Vyriausybės kanceliarijoje, agentūrose ar savivaldybėse, vykdo konkrečius projektus ir turi garantuotą 12 mėn. darbo sutartį. Veiksmų planuose matoma savivaldybių grandis: nemaža priemonių dalis priklauso nuo vietos lygmens įsitraukimo – ryšiai su kraštiečiais, grįžtančiųjų informavimo grandinės, vietinių darbdavių įtraukimas.

Agentūros „Investuok Lietuvoje“ įgyvendinamas projektas „Work in Lithuania“ siekia padėti verslui rasti tinkamus darbuotojus, skatinti užsienyje gyvenančius specialistus rinktis karjerą Lietuvoje ir gerinti talentų ekosistemą nacionaliniu lygmeniu³⁵. Nuo programos pradžios prie iniciatyvos prisijungė daugiau nei 100 Lietuvoje veikiančių tarptautinių įmonių. Šios bendrovės portale nuolat skelbia darbo vietas aukštos kvalifikacijos darbuotojams. Siekiant pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus (tiek užsieniečius, tiek grįžtančius Lietuvos piliečius) ir iš dalies kompensuoti jų persikėlimo išlaidas yra skiriama „atvykimo išmoka“³⁶. Specialistai, kurių profesija įtraukta į aukštą pridėtinę vertę kuriančių profesijų sąrašą (pavyzdžiui, IT, inžinerija, gyvybės mokslai) gali pretenduoti į vienkartinę 4 727,30 EUR išmoką. Vidutinis bruto darbo užmokestis per pirmus 6 mėnesius turi būti ne mažesnis nei 4,1 vidutinio darbo užmokesčio per mėnesį³⁷.

Švietimas iš emigracijos grįžusiems. Reemigrantų švietimui ir jų integracijai į šalies švietimo sistemą numatytos tam tikros priemonės, kurios yra sudedamoji nacionalinės švietimo ir diasporos politikos dalis. Pagrindinė praktinė priemonė reemigravusiems mokiniams yra adaptacijos periodas – laikotarpis iki vienerių metų, kurio metu mokiniai, atvykę iš užsienio, gauna lietuvių kalbos

<https://www.urm.lt/vaiku-sarasas/lietuvos-diasporos-reikalų-koordinavimo-komisija/2090>

³⁰ Globali Lietuva. *Pirmieji žingsniai grįžtant*: <https://globalilietuva.urm.lt/kita-informacija/pasiruosimas-grizimui/pirmieji-zingsniai-sugrizus/260>

³¹ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. *Užsienio reikalų ministerija plečia grįžtantiems į Lietuvą aktualios informacijos sklaidą* (2024 m. gegužės 29 d.): <https://www.urm.lt/naujienos/141/uzsienio-reikalų-ministerija-plecia-griztantiesiems-i-lietuva-aktualios-informacijos-sklaida%3A42787>

³² Užimtumo tarnyba. *Grįžtantiems į Lietuvą („Gal į Lietuvą?“)*: <https://uzt.lt/griztantiems-i-lietuva/109>

³³ MiCenter. *Migracijos informacijos centras*: <https://micenter.lt/>

³⁴ Kurk Lietuvai: <https://kurklt.lt/>

³⁵ Work in Lithuania: <https://workinlithuania.com/blog/lithuania-relocation-incentive/>

³⁶ Work in Lithuania: <https://workinlithuania.com/>

³⁷ Ten pat.

mokymą ir kitą ugdymo pagalbą prieš integruojantis į bendrąją klasę. Šiuo metu tokios paslaugos teikiamos visose savivaldybių mokyklose³⁸.

Valstybinės institucijos, įskaitant Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją (ŠMSM) bei URM Globalios Lietuvos departamentą³⁹, koordinuoja darbą su grįžtančių vaikų integracija, organizuoja susitikimus ir konsultacijas siekiant pagerinti informacijos sklaidą apie priėmimo tvarką, ugdymo turinio skirtumus ir pagalbos galimybes.

Tarp švietimo įstaigų, kurios tiesiogiai dirba su reemigrantais, yra visos savivaldybių bendrosios mokyklos, kurios priima mokinius iš užsienio ir organizuoja lietuvių kalbos mokymo bei adaptacijos programas. Išskirti dera specializuotą ir vienintelę tokio tipo mokyklą – Vilniaus lietuvių namus⁴⁰. Pastaroji skirta išimtinai lietuvių kilmės tremtinių, politinių kalinių palikuonių, užsieniečių ir grįžusių Lietuvos piliečių vaikams.

Iniciatyvos reemigrantams apima ne tik formalų priėmimą į mokyklas, bet ir diasporos švietimo stovyklas, informacinius renginius bei kampanijas, kuriomis siekiama skatinti grįžusių šeimų įtraukimą į šalies švietimo gyvenimą bei didinti žinomumą apie galimybes Lietuvos švietimo sistemoje.

Svarbūs informacijos kanalai grįžtantiems švietimo klausimų kontekste yra ŠMSM interneto svetainė, kur pateikiama informacija apie mokinių priėmimą, adaptacijos galimybes ir ugdymo programas, taip pat „Global Lithuania“ portalas ir URM skelbiama informacija apie reemigrantų integraciją.

Paminėtina prie ŠMSM veikianti **Nacionalinė švietimo agentūra (NŠA)**, kurios internetinėje svetainėje pateikiamos priemonės ir metodinė informacija iš emigracijos grįžusiems vaikams, skaitmeninės priemonės ir aplinkos⁴¹. Svetainėje suteikiama išsami informacija, kokiomis priemonėmis efektyviai palengvinti vaikų ugdymą. Pateikiama įvairiapusiška medžiaga, kursai priklausomai pagal amžių, kalbos mokėjimo lygį ir kita aktuali informacija.

Bendrajame ugdyme, jei prieš išvykstant iš Lietuvos buvo deklaruotas išvykimas, o prieš grįžimą deklaruota gyvenamoji vieta mokyklos aptarnavimo teritorijoje, vaikai Vilniaus mieste į teritorinę mokyklą priimami pirmumo tvarka. Prašymų teikimo sistemoje prie prašymo reikia pateikti išvykimą į užsienį patvirtinančius dokumentus (išsiskelavimo iš Lietuvos pažyma, vaiko mokymosi užsienyje pasiekimų pažyma). Nedeclaravus gyvenamosios vietos pirmumo kriterijų nėra. Vaikai patenka į bendras klases, bet gali gauti papildomą pagalbą (integracija, kalbos pamokos ir pan.)⁴². Kituose didžiuosiuose miestuose reemigrantų vaikams pirmumo kriterijus neišskirtas.

Pastebėtina, kad didžiuosiuose miestuose, kuriuose aktualiausias darželių klausimas, reemigrantai neturi pirmumo prioritetų⁴³.

Regionų įsitraukimas. Nemaža priemonių dalis priklauso nuo vietos lygmens įsitraukimo – ryšiai su kraštiečiais, grįžtančiųjų informavimo grandinės, vietinių darbdavių įtraukimas. Lietuvos savivaldybių asociacija kasmet buria savivaldybių atstovus, kuriojančius grįžtamosios migracijos skatinimą, o 2025 m. akcentuotas ryšių su diaspora ir iniciatyvos „Globalūs regionai“ koordinatorių vaidmuo⁴⁴. Dalijamasi, kaip savivaldybės komunikuoja su diaspora, kaip padeda grįžtančiajam „naviguoti“ per vietines paslaugas, kaip įtraukia vietos darbdavius. Regioninis lygmuo tampa svarbus

³⁸ LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. *Grįžtantiems į Lietuvą*: <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/informacija-atvykstantiems-is-usienio-isvykstantiems-i-uzsieni/griztantiesiems-i-Lietuva/>

³⁹ LR Užsienio reikalų ministerija, Globalios Lietuvos departamentas: <https://globalilietuva.urm.lt/griztu.lt/4>

⁴⁰ Vilniaus lietuvių namai: <https://www.lnamai.lt/>

⁴¹ Nacionalinė švietimo agentūra. Informacija grįžusiems (atvykusiems iš užsienio) vaikams: <https://www.nsa.smsm.lt/ugdymo-departamentas/ugdymas-ir-prevencija/informacija-grizusiems-atvykusiems-is-uzsienio-vaikams>

⁴² *Ten pat.*

⁴³ Vilniaus savivaldybė. *Vilniaus švietimas*: <https://vilnius.lt/duk?category=14>

⁴⁴ *Savivaldybių įsitraukimas skatinant grįžtamąją migraciją į Lietuvos regionus*, 2025: <https://galilietuva.lt/naujienuos/savivaldybiu-isitraukimas-skatinant-griztamaja-migracija-i-lietuvos-regionus>

grįžtantiems su šeimomis, nes sprendimai dėl įsikūrimo dažnai remiasi mokyklų, darželių, būsto ir darbo galimybių „paku“.

Apibendrinimas. Lietuvos grįžtamosios politikos atveju matyti tiek strateginio lygmens dokumentais kuriama tarpinstitucinė grįžtamosios migracijos koordinavimo sistema, tiek stipri iniciatyvų ir projektų dinamika. Reemigracijos politika įgyvendinama per bendrąją migracijos politiką ir diasporos politiką, kur VRM koordinuoja migracijos procesus, o URM – ryšius su diaspora per strategiją „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. ir jos veiksmų planus. Ji apima įvairias programas, tokias kaip „Grįžtu LT“, „Gal į Lietuvą?“, „Kurk Lietuvai“, „Work in Lithuania“ su atvykimo išmokomis talentams, švietimo adaptacijos priemonės grįžusių mokinių integracijai (vienerių metų kalbos mokymas savivaldybių mokyklose ir Vilniaus lietuvių namuose), Užimtumo tarnybos iniciatyvas bei regionų savivaldybių įsitraukimą. Nors tokie strateginiai dokumentai kaip Migracijos politikos gairės ir Demografijos strategija 2018–2030 m. pabrėžia ekonominę grįžtamosios migracijos naudingumą ir ilgalaikę reintegraciją, pasitelkiamos priemonės dažnai yra projektinio pobūdžio. Todėl išlieka rizika, kad jos veikia fragmentuotai ir netampa ilgalaikiu paslaugų modeliu.

2. Reemigracijos skatinimo politikos pavyzdžiai ES valstybėse

Antrajame darbo skyriuje analizuojami kai kurių, Lietuvos situacijai aktualių, ES valstybių reemigracijos politikos atvejai.

Visos Rytų Vidurio Europos valstybės po įstojimo į ES patyrė didelės apimties gyventojų emigraciją ir šiuo metu turi nemažą diasporos bendruomenes. Darbe aptariamos šalys, kurių emigracijos srautai po 2004 m. (arba po 2007 m.) buvo patys didžiausi – tai Lenkija ir Rumunija. Taip pat analizuojamos šioms valstybėms bei Lietuvai kultūriškai, ekonomiškai ir geografiškai artimos šalys: Estija, Latvija, Vengrija. Visoms šioms valstybėms reemigrantų pritraukimo klausimai yra aktualūs didelio demografinio disbalanso sąlygomis, taip pat augant šių šalių ekonominiams rodikliams ir dėl to turint gana aukštą reemigrantų pritraukimo potencialą ekonomine prasme.

Kartu į analizę įtrauktas vienas geografiškai artimos, tačiau kultūriškai Vakarų Europai ir Šiaurės šalių regionui priskiriamos Suomijos atvejis, kuris demonstruoja kitokią reemigracijos politikos specifiką, tačiau ji su Lietuvos aktualijomis sieja mažos valstybės ir demografinio disbalanso situacija, išskirianti Suomiją iš Šiaurės regiono valstybių (ir sąlyginai priartinanti prie Lietuvos).

Kai kurios kitos Vakarų Europos valstybės taip pat turi dideles diasporos bendruomenes (pavyzdžiui, Italija, Portugalija, JK), tačiau jos susidarė kitu laiku ir kitokiomis aplinkybėmis nei Lietuvos diaspora, tad ir jų reemigracijos politika yra kitokio pobūdžio, ne tiek orientuota į potencialių reemigrantų pritraukimą. Dėl šių priežasčių kitos Vakarų Europos valstybės, išskyrus Suomiją, šiame darbe nebuvo analizuotos.

Prieš apžvelgiant šalių grįžtamosios migracijos politikos bruožus pateikiami orientaciniai jų emigracijos ir grįžtamosios migracijos rodikliai. Visgi reikėtų pabrėžti, kad pateikiami statistiniai duomenys yra tik orientaciniai. Nėra daug tikslų ir palyginamų statistinių duomenų, kuriais remiantis būtų galima gauti visiškai išsamią ir tikslią informaciją apie grįžtamosios migracijos reiškinį skirtingose valstybėse. Skirtingos duomenų agentūros ar kitos institucijos naudoja skirtingus grįžimo apibrėžimus bei skirtingas duomenų analizės metodikas, todėl turimus rezultatus yra sudėtinga palyginti tarpusavyje.

2. 1. Estija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. 2004 m., po įstojimo į ES, emigracija Estijoje smarkiai išaugo: daugelis piliečių išvyko į Suomiją, Vokietiją ir Airiją. 2000–2004 m. vidutiniškai emigravo apie **2,4 tūkst. žmonių per metus**, o 2005–2006 m. šis skaičius **beveik padvigubėjo** iki maždaug **4,6 tūkst. per metus**. 2007–2009 m. emigracijos augimas **sulėtėjo**, o metinis emigrantų skaičius siekė apie **4,5 tūkst.** Ekonominio nuosmukio laikotarpiu emigracija vėl **paspartėjo** – nuo 2011 m. kasmet išvykstančiųjų skaičius **viršijo 6 tūkst.** Didžiausias emigracijos mastas šiame amžiuje fiksuotas **2013 m.**, kai iš Estijos emigravo **6 740 žmonių**. Po šio piko emigracijos srautai **pradėjo mažėti**⁴⁵.

Nuo 2019 m. bendroje tarptautinės migracijos statistikoje⁴⁶ fiksuojamas teigiamas migracijos balansas: į Estiją atvykstančiųjų skaičius viršija išvykstančiųjų skaičių. Ypač išsiskiria 2022 m., kai dėl karo Ukrainoje susidarė itin didelis imigracijos šuolis⁴⁷. Kalbant tik apie Estijos piliečius, pažymėtina, jog 2018–2022 m. sugrįžusiųjų estų skaičius (35 tūkst.) buvo mažesnis nei emigravusiųjų

⁴⁵ Kristi Anniste, *Rändetrendid maailmas, Euroopas ja Eestis, Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2018*. Tyrimas parengtas įgyvendinant RITA–RÄNNE projektą, skirtą moksliskai pagrįstų migracijos ir integracijos procesų valdymo sprendimų kūrimui Estijoje: https://www.praxis.ee/uploads/2018/02/rita_ranne.pdf

⁴⁶ Statistics Estonia. Migration: <https://stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/population/migration>

⁴⁷ Ten pat.

(32,3 tūkst.)⁴⁸. Remiantis Užsienio reikalų ministerijos pateikiama informacija, į Estiją kasmet gyventi grįžta maždaug 7 tūkst. estiškų šaknų turinčių žmonių⁴⁹.

Grįžtamosios migracijos politika ir diasporos politika. Estija jau nuo 2004 m. nuosekliai formuoja diasporos politiką, kai pradėta įgyvendinti **Tautiečių programa** (est. *Rahvuskaaslaste programm*)⁵⁰, finansuojama Švietimo ir mokslo bei Kultūros ministerijų, remiama Užsienio reikalų ministerijos, įgyvendinama Estijos instituto (*Eesti Instituut*) ir kitų institucijų. Šios programos pagrindinis tikslas – palaikyti ilgalaikį ryšį su užsienyje gyvenančiais estais ir sudaryti prielaidas jų grįžimui, kartu stiprinant estų kalbos, kultūros, istorinės atminties ir nacionalinio tapatumo išsaugojimą užsienyje.

Šis strateginis tikslas dar labiau išplėtotas valstybinėje Estijos integracijos ir sanglaudos strategijoje iki 2030 m. (toliau – **strategija „Darnioji Estija“**)⁵¹, kurioje ryšių su diaspora palaikymas ir grįžimo skatinimas siejami su ilgalaikiais valstybės demografiniais, socialinės sanglaudos ir darbo rinkos tikslais, bei **Estijos diasporos veiksmų plane 2022–2025 m.**⁵², kuriame grįžimas į Estiją ir pakartotinė adaptacija įvardijami kaip viena iš trijų pagrindinių valstybės diasporos politikos kryptių.

Plane pabrėžiama, kad grįžimas turi būti palaikomas ne tik simboliškai, bet ir per nuoseklą, sistemingą paramą, apimančią informacines, finansines, konsultacines ir integracines priemones, ypač atsižvelgiant į skirtingus grįžtančiųjų ir jų šeimų poreikius. Šiam tikslui įgyvendinti numatyti šie pagrindiniai veiksmai:

- nacionalinės grįžimo paramos sistemos plėtra, siekiant sumažinti finansines grįžimo ir įsikūrimo rizikas;
- konsultavimo paslaugų grįžtantiems kūrimas ir įgyvendinimas, įskaitant paslaugų prieinamumą regionuose ir nuotoliniu būdu;
- centralizuotų informacijos kanalų plėtra, grįžtančiųjų informavimas apie užimtumo galimybes ir socialines garantijas;
- kalbos mokymosi ir adaptacijos paslaugų teikimas grįžtančiųjų vaikams švietimo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose.
- visuomenės informavimas ir nuostatų formavimas, skatinant pozityvų požiūrį į grįžimą ir grįžtančiųjų patirties vertinimą.
- savivaldybių gebėjimų siekiant užtikrinti tinkamą paslaugų teikimą grįžtantiems asmenims vietos lygmeniu stiprinimas⁵³.

Kiekvienam iš šių veiksmų plane priskirtos **konkrečios atsakingos institucijos**, o įgyvendinimas grindžiamas tarpžinybiniu bendradarbiavimu tarp ministerijų, valstybės įstaigų, savivaldybių ir kitų partnerių⁵⁴.

Reikšmingą vaidmenį šiame procese atlieka **Kultūros ministerijos įsteigtas Integracijos fondas** (*Integratsiooni Sihtasutus*), veikiantis kaip **nacionalinis kompetencijų centras**, koordinuojantis grįžtančiųjų informavimą, konsultavimą ir pagrindinių (re)integracijos priemonių įgyvendinimą.

⁴⁸ Estonian Ministry of Culture. *Migration statistics 2018–2022*:

<https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2023-07/Ra%CC%88ndestatistika%202023%20ENG.pdf>, p. 6

⁴⁹ Kultuuriministeerium. *Üleilmne eestlus ja tagasipöördumine*: <https://www.kul.ee/kultuuriline-mitmekesisus-ja-loimumine/poliitikakujundamine/uleilmne-eestlus-ja-tagasipöördumine>

⁵⁰ Ministry of Education and Research. *Programmes*: <https://www.hm.ee/en/estonian-and-foreign-languages/estonian-language/programmes>

⁵¹ *Cohesive Estonia Strategy 2030*: https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2022-02/cohesive_estonia_strategy.pdf

⁵² *Estonian diaspora action plan for 2022–2025*: <https://vm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/Estonian%20Diaspora%20Action%20Plan%202022-2025.pdf>

⁵³ *Ten pat*, p. 25

⁵⁴ Pažymėtina, jog 2025 m. Užsienio reikalų ministerija inicijavo diasporos veiksmų plano atnaujinimą, pradėdama Globalios Estijos veiksmų plano 2026–2029 m. rengimo procesą ir kviesdama aktyviai įsitraukti ir užsienyje gyvenančius estus bei diasporos organizacijas: *Global Estonian. Have Your Say in Updating the Global Estonian Action Plan 2026–2029*: <https://globalestonian.com/en/news/have-your-say-updating-global-estonian-action-plan-2026-2029>

Grižtamosios migracijos skatinimas įtvirtintas ir 2020 m. Užsienio reikalų ministerijos patvirtintoje Estijos užsienio politikos strategijoje iki 2030 m.⁵⁵, kurioje ryšių su diaspora palaikymas ir sąlygų išvykusiems estams sugrįžti sudarymas įvardijamas kaip **strateginis valstybės interesas**, siekiant užtikrinti valstybės tvarumą, ekonominį konkurencingumą ir kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą.

Reemigrantų informavimas ir konsultavimas. Itin reikšminga priemonė minėtiems tikslams pasiekti – Užsienio reikalų ministerijos inicijuota **internetinė platforma „Globali Estija“** (*Global Estonian*)⁵⁶, veikianti kaip **centralizuota skaitmeninė informacinė sistema**, jungianti užsienyje gyvenančius estus, jų bendruomenes, organizacijas ir iniciatyvas vienoje erdvėje. Platforma užtikrina vieningą prieigą prie informacijos apie bendruomenes, renginius, paslaugas ir ryšių užmezgimo galimybes bei pateikia išsamią informaciją apie paramą grįžimui.

Didžiąją dalį praktinių priemonių, prisidedančių prie sklandesnio grįžimo ir (re)integracijos, administruoja **Integracijos fondas**⁵⁷. Fondas teikia individualias konsultacijas tiek asmenims, dar tik svarstantiems apie grįžimą, tiek jau sugrįžusiems, pristato valstybės teikiamas paslaugas ir paramos priemones, padeda planuoti sugrįžimą ir spręsti praktinius reintegracijos ir gyvenimo Estijoje klausimus. Konsultacijos teikiamos kontaktiniu būdu Talino Estų kalbos namuose ir nuotoliniu būdu, todėl pagalba prieinama ir dar gyvenant užsienyje⁵⁸.

Praktinė ir finansinė pagalba. Be konsultacinės pagalbos, Integracijos fondas administruoja vienkartinę grįžimo paramą⁵⁹, skirtą palengvinti sugrįžimą į Estiją ir apsaugoti grįžtančių asmenų bei jų šeimų socialinę ir finansinę padėtį pereinamuoju laikotarpiu. Parama pirmiausia orientuota į **šeimas su vaikais**, ilgą laiką gyvenusias užsienyje, taip pat į **asmenis iki 40 metų**, baigusius magistrantūros ar doktorantūros studijas užsienyje, ir **iš dalies ar visiškai darbingumo netekusius asmenis**. Paramos gavėjais gali būti Estijos piliečiai arba etniniai estai, turintys Estijos leidimą gyventi, jeigu jie nuolat grįžta į Estiją ir atitinka nustatytas socialines bei ekonomines sąlygas. Parama grįžimui susideda iš **pagrindinės ir papildomos dalies**. Pagrindinė parama (iki 640 EUR vienam asmeniui) skirta padėti įsikurti ir greičiau prisitaikyti prie gyvenimo Estijoje. Papildoma parama (iki 640 EUR už kiekvieną nepilnametį vaiką) skirta vaikų gyvenimo sąlygoms sudaryti, taip pat kompensuojamos **transporto ir persikėlimo išlaidos** (iki 640 EUR), pagrįstos dokumentais. Parama išmokama pervedant lėšas į pareiškėjo banko sąskaitą. Pažymėtina, jog paraišką paramai gauti galima teikti **ne vėliau kaip per 8 mėnesius nuo grįžimo**, kai gyvenamoji vieta jau įregistruota Estijos gyventojų registre.

Grižtančių estų vaikų integracija švietimo sistemoje. Integracija į švietimo sistemą laikoma viena esminių sėkmingo šeimų grįžimo prielaidų ir yra nuosekliai įtvirtinta tiek švietimo teisės aktuose, tiek bendrojoje nacionalinėje integracijos politikoje.

2017 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atliktas tyrimas „Į Estiją grįžtančių šeimų vaikų įsitraukimas į mokymąsi“⁶⁰ išsamiai analizuoja grįžtančių vaikų patirtis Estijos švietimo sistemoje, identifikuoja pagrindinius iššūkius – nepakankamą estų kalbos mokėjimą, ribotus socialinius ryšius, fragmentuotą mokyklų teikiamą pagalbą ir informacijos trūkumą tėvams – bei pateikia rekomendacijas tikslingų integracijos priemonių plėtrai. Šiame tyrime įvardyti iššūkiai atspindi ir **valstybinėje strategijoje „Darnioji Estija“**, kurioje grįžtančiųjų (įskaitant vaikus) sėkminga reintegracija traktuojama kaip sisteminė valstybės politikos užduotis. Strategijoje

⁵⁵ Ministry of Foreign Affairs. *Estonian Foreign Policy Strategy 2030*: https://vm.ee/sites/default/files/documents/2022-08/estonian_foreign_policy_strategy_2030_final.pdf

⁵⁶ Global Estonian. *Returning to Estonia*: <https://globalestonian.com/en/node/2035>

⁵⁷ Integratsiooni Sihtasutus. *About us*: <https://www.integratsioon.ee/en/about-us>

⁵⁸ Integratsiooni Sihtasutus. *Returning to Estonia*: <https://www.integratsioon.ee/en/returning-to-estonia>

⁵⁹ Integratsiooni Sihtasutus. *Return Support*: <https://www.integratsioon.ee/en/return-support>

⁶⁰ Haridus-Ja Teadusministeerium. *Eestisse tagasi pöörduvate perede laste õppima asumine*: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/26840e45-f75b-4ed6-9467-6f296f660aeb/content>

nustatytas konkretus siektinas rodiklis – padidinti į Estiją grįžusių asmenų pasitenkinimą reintegracijos procesu **4 procentiniais punktais (nuo 90 iki 94 proc.; tikslas 3.2)**⁶¹.

Šios strategijos įgyvendinimas detaliau apžvelgiamas 2024 m. veiklos rezultatų ataskaitoje⁶², kurioje atskirai aptariamos ir praktinės priemonės, susijusios su grįžtančių estų vaikų integracija į švietimo sistemą. Ataskaitoje pabrėžiama savivaldybių atsakomybė už ugdymo vietų užtikrinimą, individualizuotų ugdymo sprendimų taikymą, estų kalbos mokymosi paramą bei tėvams skirtų konsultacinių ir informacinių paslaugų plėtrą, vertinant šias priemones kaip esmines sėkmingos šeimų reintegracijos prielaidas.

Kitos programos. Be bendrųjų grįžimo ir integracijos priemonių, Estijoje įgyvendinamos ir tikslinės iniciatyvos, skirtos spręsti konkrečius grįžtančių šeimų iššūkius. Viena jų – „**Re-Invent Yourself**“ **sutuoktinių programa**, kurią įgyvendina Estijos Vyriausybės talentų pritraukimo ir integracijos iniciatyva „Work in Estonia“⁶³. Ji orientuota į su grįžtančiais ar atvykstančiais specialistais į Estiją atvykstančius sutuoktinius ir partnerius, padėdama jiems integruotis į darbo rinką per karjeros konsultacijas, mokymus, mentorystę ir profesinę tinklaveiką.

Papildomai taikomos **tikslinės priemonės grįžtantiems mokslininkams ir tyrėjams** – jiems gali būti skiriamos specialios stipendijos⁶⁴, siekiant palengvinti sugrįžimą ir profesinės veiklos tęstinumą Estijoje. Ankstesni bandymai kryptingai „susigrąžinti talentus“ (pavyzdžiui, 2010–2012 m. iniciatyva „Bringing Talent Home“) nepasiekė užsibrėžtų tikslų⁶⁵, todėl vėlesnė politika labiau orientuota į **palankios įsikūrimo aplinkos kūrimą**, o ne selektyvias grąžinimo kampanijas.

Apibendrinimas. Estijos grįžtamosios migracijos politika remiasi strategija „Darnioji Estija“ iki 2030 m. ir Diasporos veiksmų planu 2022–2025 m. Šiuose dokumentuose numatoma nacionalinė paramos sistema, konsultacijos, informacija, visuomenės nuostatų formavimas bei savivaldybių stiprinimas. Estų kalbos mokymas vaikams ir vaikų integracija švietime išsiskiria kaip svarbus grįžtamosios migracijos politikos prioritetas. Integracijos fondas teikia konsultacijas, vienkartinę paramą persikėlimui, papildomai veikia tokios rėmimo programos kaip „Re-Invent Yourself“ sutuoktiniams ir stipendijos mokslininkams.

2. 2. Latvija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. Latvijai įstojus į ES emigracija iš šalies smarkiai išaugo. Prieš įstojimą emigracijos lygis buvo santykinai žemas – kasmet išvykdavo apie 5–6 tūkst. žmonių⁶⁶. Didžiausia emigracijos banga kilo 2008–2011 m., finansinės krizės metu, kai iš Latvijos išvyko apie 130 tūkst. žmonių. Nuosmukio piko laikotarpiu metinis emigracijos srautas siekė apie 35 tūkst. asmenų⁶⁷. Dėl intensyvios emigracijos ir neigiamo natūralaus prieaugio Latvija tapo viena sparčiausiai nykstančių valstybių pasaulyje – kasmet prarandanti apie 18–20 tūkst. gyventojų. Nuo

⁶¹ Cohesive Estonia Strategy 2030: https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2022-02/cohesive_estonia_strategy.pdf, p. 24

⁶² Sidus ühiskond 2024. aasta tulemusaruanne: https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2025-06/Sidus%20%C3%BChiskond_2024.%20aasta%20tulemusaruanne.pdf

⁶³ Re-Invent Yourself: <https://workinestonia.com/spouse-programme/>

⁶⁴ Returning researcher grant: <https://etag.ee/en/funding/mobility-funding/returning-researcher-grant/>. Pastebėtina, jog nuo 2024 m. stipendijos nebeskiriamos.

⁶⁵ Can Return Migration Revitalize the Baltics? Estonia, Latvia and Lithuania Engage Their Diasporas, with Mixed Results: <https://www.migrationpolicy.org/article/can-return-migration-revitalize-baltics-estonia-latvia-and-lithuania-engage-their-diasporas>

⁶⁶ Hazans, M. *Emigration from Latvia: A Brief History and Driving Forces in the Twenty-First Century*. 2019: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-12092-4_3

⁶⁷ Ten pat.

1990 iki 2024 m. šalies populiacija sumažėjo nuo 2,66 mln. iki 1,872 mln., t. y. apie 788 tūkst. žmonių⁶⁸.

Pastaraisiais metais pastebima pasikeitusi tendencija: 2022 m. buvo užfiksuotas teigiamas migracijos balansas, daugiausia dėl 23,5 tūkst. karo pabėgėlių iš Ukrainos atvykimo⁶⁹. 2023 m., net neskaičiuojant Ukrainos pabėgėlių, atvykstančiųjų skaičius pirmą kartą nuo 1990 m. viršijo išvykstančiųjų skaičių. Kalbant apie grįžtamąją migraciją, 2023 m. į Latviją sugrįžo 8,2 tūkst. reemigrantų⁷⁰. Remiantis Latvijos užsienio reikalų ministerijos užsakymais tyrimais, 2013–2018 m. laikotarpiu kasmet į Latviją grįždavo 10–11 tūkst. reemigrantų, o 2019 m. pabaigoje šalyje gyveno apie 145 tūkst. sugrįžusių asmenų, dirbusių užsienyje bent 6 mėnesius per praėjusį dešimtmetį⁷¹.

Grižtamosios migracijos politika. Latvijos vyriausybė suformavo reemigracijos ir diasporos politiką, kurios tikslas yra palaikyti ryšius su užsienyje gyvenančiais tautiečiais, sudaryti palankias sąlygas grįžti bei įsitraukti į Latvijos socialinį ir ekonominį gyvenimą. Ji yra integruota į bendrąsias migracijos ir diasporos strategijas⁷². Politika įtvirtinama tiek per norminius teisės aktus, tiek per periodinius planavimo dokumentus, pabrėžiančius, kad grįžimą dažniausiai lemia ekonominiai veiksniai ir aiškiai prieinama informacija.

Reemigracijos politikos įgyvendinime dalyvauja kelios ministerijos ir regioninio lygmens institucijos. Šis modelis leidžia užtikrinti, kad problemos būtų sprendžiamos kompleksiskiau. Tyrimai apie reemigracijos administravimą Latvijoje pažymi, kad grįžtančiųjų situacijos labai įvairios, todėl vieno „universalus“ scenarijaus nepakanka⁷³.

Diasporos politika. Pagrindinis Latvijos reemigracijos ir diasporos politikos teisinis dokumentas yra **Diasporos įstatymas**⁷⁴. Jis nustato Latvijos ir diasporos bendradarbiavimo principus, diasporos politikos uždavinius ir paramos kryptis, įgyvendinime dalyvaujančių institucijų kompetencijas ir finansavimo principus. Diasporos įstatyme numatyta, kad valstybė turi **užtikrinti prieigą prie informacijos**, teikti paramą **mokantis latvių kalbos bei sudaryti sąlygas vaikų integracijai**.

Be Diasporos įstatymo, svarbus dokumentas yra **Darbo su diaspora planas 2024–2026**⁷⁵. Jis apibrėžia prioritetus, priemones ir numatomą viešąjį finansavimą. Svarbu pažymėti, kad reemigracija Latvijoje suprantama ne tik kaip fizinis asmens sugrįžimas, bet ir socialinis, ekonominis įsitvirtinimas, todėl teisinė bazė apima socialines garantijas bei mokestines lengvatas⁷⁶.

Pagal Diasporos įstatymą veikia **Diasporos patariamoji taryba** – konsultacinis mechanizmas, padedantis suderinti institucijų veiksmus, prioritetus ir metinį įgyvendinimą. Tarybą sudaro deleguoti 26 organizacijų (viešojo administravimo institucijų, savivaldybių, diasporos organizacijų, asociacijų ir fondų) atstovai, iš kurių 13 atstovauja diasporos organizacijoms⁷⁷.

⁶⁸ Latvijos Centrinis statistikos biuras. *Population of Latvia declined by 11 thousand in 2023*:

<https://stat.gov.lv/en/statistics-themes/population/population/press-releases/20902-number-population-latvia-2023>

⁶⁹ Latvijos Centrinis statistikos biuras. *Population growth in 2022 due to immigration*: <https://stat.gov.lv/en/statistics-themes/population/population/press-releases/12338-number-population-latvia-2022>

⁷⁰ *Ten pat*.

⁷¹ Latvijos užsienio reikalų ministerija. *Diasporos tyrimų pristatymas: emigracijos ir reemigracijos mastai, 2020*: <https://www.mfa.gov.lv/en/article/ministry-foreign-affairs-hosts-presentation-most-recent-studies-diaspora-networking-and-estimated-scale-emigration-and-return-emigrants>

⁷² Latvijos Respublikos teisės aktų registras. *Diasporos įstatymas*: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/302998>

⁷³ Laura Prusakova, Māris Bērziņš, Elīna Apsīte-Beriņa, 2021. Institutionalisation of return migration in Latvia: The case of regional coordinators, *Proceedings of the International Scientific Conference. Volume VI*: <https://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/download/6287/5240/7761>

⁷⁴ Ministry of Foreign Affairs Republic of Latvia. *Diaspora Policy*: <https://www.mfa.gov.lv/en/diaspora-policy>

⁷⁵ *Plan for Work with the Diaspora 2024–2026*: <https://www.mfa.gov.lv/en/article/plan-work-diaspora-approved>

⁷⁶ Latvijos Respublikos teisės aktų registras. *Diasporos įstatymas*.

⁷⁷ Ministry of Foreign Affairs Republic of Latvia. *Diaspora Policy*.

Regioninis reemigracijos koordinatorių tinklas. Latvijoje sukurtas regioninis reemigracijos koordinatorių tinklas, kuris veikia kaip tarpininkas tarp valstybės institucijų, savivaldybių ir potencialių reemigrantų. Tinklo koordinatoriai teikia informaciją apie darbą, būstą, švietimą ir kitais klausimais⁷⁸. Koordinatorių logika remiasi „atvejo vadybos“ principu: asmuo ar šeima nuo pirmos užklauskos iki realaus sugrįžimo ar integracijos veiksmų turi kontaktą, kuris padeda susiorientuoti institucijų sistemoje ir sujungia su vietos partneriais. Koordinatoriai identifikuoja specifinius poreikius – nuo specialiojo ugdymo vaikams iki specifinių licencių pripažinimo medicinos ar inžinerijos specialistams⁷⁹. Jei reemigrantas susiduria su kliūtimis savivaldybėje, koordinatorius veikia kaip asmeninis pagalbininkas, padedantis išspręsti problemą. Savivaldybių klausimai, tokie kaip darželiai, mokyklos, socialinės paslaugos ir būstas, daugeliu atvejų sprendžiami vietos lygiu. Reemigracijos koordinatorių tinklas veikia kaip „jungtis“ tarp nacionalinės politikos ir vietos sprendimų:

- teikianti informaciją apie įsidarbinimo galimybes,
- koordinuojanti paramos programas verslo pradžiai, asmeniniam verslui,
- suteikianti savivaldybės paramą ieškant ir (arba) užtikrinant būstą,
- teikianti informaciją apie užsienio ir Latvijos socialinio draudimo paslaugų koordinavimą,
- užtikrinanti pagalbino asmens, padedančio spręsti su grįžimu į Latviją susijusius klausimus, paslaugas.

Reintegracija švietimo sistemoje. Atskira ir itin reikšminga plano dalis susijusi su **grįžtančių vaikų integracija** į Latvijos švietimo sistemą⁸⁰. Kalbos priemonės yra dviejų krypčių – **diasporos vaikams užsienyje**, kad ryšys su kalba būtų palaikomas dar iki grįžimo, ir **reemigrantams, jų šeimos nariams**. Įgyvendinami internetiniai latvių kalbos mokymo kursai, skirti skatinti tiek suaugusių reemigravusių asmenų ir jų šeimos narių, tiek vaikų integraciją. Numatyta teikti tikslinę, papildomą latvių kalbos pagalbą mokiniams, kurių kalbos įgūdžiai nepakankami mokytis bendrojo ugdymo programose. Individualizuotas mokymosi kelias, metodinė pagalba mokytojams, dirbantiems su grįžusiais vaikais, ir užsienyje įgytų mokymosi pasiekimų pripažinimo procedūrų tobulinimas⁸¹ – šios priemonės siejamos su tikslu užtikrinti, kad grįžimas į Latviją nesukeltų ilgalaikių akademinų ar socialinių sunkumų. Diasporos politika nėra suprantama kaip vien tik grįžimas: aiškiai akcentuojamas diasporos įsitraukimas į viešąjį gyvenimą, organizacijų stiprinimas, kalbos ir kultūros išlaikymas užsienyje.

Parama verslui. Siekiama sukurti pajamas generuojantį pagrindą regionuose, kur darbo vietų pasiūla mažesnė. Viena finansinių priemonių – **reemigrantų verslumo rėmimas**. Finansavimas teikiamas vietos lygmeniu su aiškiais atrankos kriterijais, numatomu grįžtančiojo prisidėjimu ir siekiu sukurti tvarią ekonominę veiklą⁸². Priemonė orientuota į žmones, kurie turi verslo idėją arba nori perkelti veiklą į Latviją. Specializuotų programų dotacijos gali būti naudojamos įrangai pirkti, patalpų nuomai ir kitiems poreikiams. Tikslas yra skatinti verslą, kuris kurtų pridėtinę vertę regione⁸³. Pareiškėjas turi būti praleidęs užsienyje bent dvejus metus ir oficialiai deklaravęs grįžimą į Latviją. Informacija apie savivaldybių konkursus, terminus ir sąlygas yra telkiama vienoje platformoje⁸⁴.

⁷⁸ *Regional Remigration Coordinator project:* https://www.paps.lv/en/about_paps/

⁷⁹ *Ten pat.*

⁸⁰ Latvijos Respublikos teisės aktų registras. *Diasporos darbo planas 2024–2026 m.:* <https://likumi.lv/ta/id/349324-plansdarbam-ar-diasporu-20242026-gadam>

⁸¹ *Ten pat*

⁸² Latvijos Respublikos Išmaniosios administracijos ir regioninės plėtros ministerija: https://www.vidzeme.lv/wp-content/uploads/2023/11/VARAMzino_020623_Par_remigrcijas_atbalsta_paskumu_uzmjdarbbas_atbalstu_1.pdf

⁸³ Latvijos Respublikos teisės aktų registras. *Diasporos darbo planas 2024–2026 m.*

⁸⁴ *Regional Remigration Coordinator project:* https://www.paps.lv/en/about_paps/

Reemigracijos priemonių decentralizacija leidžia pritaikyti paramą vietos poreikiams, bet didina netolygumą dėl nevienodų savivaldybių administracinių pajėgumų, konkursų kokybės, atrankos kriterijų skaidrumo, rezultatų matavimo ir kitų aplinkybių.

Diasporos persikėlimo rėmimo programa yra finansinės paramos programa, kurios tikslas – paskatinti Latvijos diasporos narius ir reemigrantus, ilgą laiką gyvenusius užsienyje, sugrįžti ir įsikurti Rygoje, sumažinant finansinę ir administracinę grįžimo našta. Savivaldybės programa numato vienkartinę 1 845 EUR finansinę išmoką kiekvienam tinkamumo kriterijus atitinkančiam pareiškėjui⁸⁵. Ši suma nėra periodinė ar tęstinė parama – ji skiriama vieną kartą po teigiamo sprendimo priėmimo ir pervedama į pareiškėjo banko sąskaitą. Norintis gauti šią paramą pareiškėjas turi atitikti kelias esmines sąlygas. Pirmiausia, jis turi būti gyvenęs užsienyje ne trumpiau kaip vienerius metus ir Latvijos rezidento statusą atgavęs ne anksčiau kaip prieš 180 dienų iki paraiškos pateikimo. Antra, po grįžimo jo pirmoji ir nepertraukiama deklaruota gyvenamoji vieta turi būti Rygoje. Trečia, pareiškėjas iki paraiškos pateikimo privalo būti nepertraukiamai dirbęs Latvijoje registruotoje įmonėje bent keturis mėnesius. Per šiuos keturis mėnesius jo bruto darbo užmokestis turi siekti ne mažiau kaip 2 500 EUR per mėnesį⁸⁶.

Apibendrinimas. Latvijos vyriausybė įgyvendina reemigracijos ir diasporos politiką per Diasporos įstatymą, Darbo su diaspora planą 2024–2026 m. ir kitus dokumentus, kurie užtikrina informacijos prieigą, latvių kalbos mokymą, vaikų integraciją, socialines garantijas bei mokesťines lengvatas. Pagrindiniai reintegracijos pagalbos mechanizmai apima regioninių reemigracijos koordinatorių tinklą, veikiančią pagal „atvejo vadybos“ principą – teikiančią pagalbą darbo, būsto, švietimo, socialinio draudimo ir verslo pradžios klausimais, Diasporos patariamiosios tarybos konsultacijas. Latvijos išskirtinumas iš kitų darbe apžvelgtų valstybių – visuminis požiūris į grįžtamąją migraciją, kuriame akcentuojamas ne tik fizinis reemigrantų sugrįžimas, bet ir ekonominis jų įsitvirtinimas, verslumo skatinimas regionuose, vaikų švietimo tęstinumas bei diasporos kultūros išlaikymas užsienyje. Taip pat Latvijai būdinga tai, kad grįžtančiųjų poreikiai didele dalimi atliepiami decentralizuotai, per savivaldybes.

2. 3. Lenkija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. 2004 m. Lenkijos įstojimas į ES sukėlė vieną didžiausių emigracijos bangų šalies pokario istorijoje⁸⁷. Per pirmuosius metus po įstojimo į ES šimtai tūkstančių lenkų persikėlė į Jungtinę Karalystę (JK), Vokietiją, Airiją, Italiją⁸⁸ ir kitas valstybes, atvėrusias savo darbo rinkas naujiems ES piliečiams, ieškantiems geresnių darbo galimybių. Lenkijos statistikos departamento duomenimis⁸⁹, laikinai (bent 2–3 mėnesius) užsienyje gyvenančių lenkų skaičius padidėjo nuo maždaug 1 mln. 2004 m. pabaigoje iki daugiau nei 2 mln. 2010–2012 m. Vėlesniais

⁸⁵ Initiative Live Riga: <https://www.liveriga.com/en/12746-diaspora-relocation-support-program>

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ International Centre for Migration Policy Development. *Return Migration. Background, Practice Examples and Policy Options for Intra-EU Mobility – Focus on Poland*. 2019, p. 33:
https://www.icmpd.org/file/download/48431/file/Return%2520Migration_Background%252C%2520Practice%2520Examples%2520and%2520Policy%2520Options%2520for%2520Intra-EU%2520Mobility%2520%25E2%2580%2593%2520Focus%2520on%2520Poland%2520EN.pdf

⁸⁸ Varšuvos universiteto Migracijos tyrimų centro tyrimas: Migracija iš Lenkijos po 2004 m. gegužės 1 d.: jos intensyvumas, geografinės kryptys bei migrantų pasiskirstymas Europos Sąjungos šalių darbo rinkose, https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/11/033_91_.pdf, p. 72, lentelė 7.1.

⁸⁹ Statistics Poland. *Information on the size and directions of emigration for temporary stay from Poland between 2004-2020*: <https://stat.gov.pl/en/topics/population/international-migration/information-on-the-size-and-directions-of-emigration-for-temporary-stay-from-poland-between-2004-2020,8,14.html>

metais emigrantų skaičius toliau augo, nors ir lėčiau, o didžiausias jų skaičius fiksuotas apie 2016–2017 m., kai užsienyje gyveno apie 2,5 mln. lenkų.

Pastaraisiais metais stebimas nuosaikus iš Lenkijos emigravusių asmenų skaičiaus mažėjimas, o nuo 2018 m. šalyje fiksuojamas teigiamas migracijos balansas, kai imigracijos mastai viršija emigraciją⁹⁰. Šis pokytis sutapo su reikšmingais migracijos sąlygų pasikeitimais Europoje.

JK pasitraukimas iš ES prisidėjo prie dalies šioje šalyje gyvenusių Lenkijos piliečių sugrįžimo⁹¹, o Covid-19 pandemijos sąlygotas mobilumo ribojimas ir ekonominis neapibrėžtumas turėjo slopinantį poveikį tiek išvykimui, tiek laikinos migracijos srautams. Vėlesnė politinė krizė Baltarusijoje ir Rusijos pradėtas karas Ukrainoje sukėlė precedento neturinčius pabėgėlių ir prieglobsčio ieškotojų srautus, kurių valdymas tapo papildomu iššūkiu Lenkijos migracijos sistemai⁹².

Pažymėtina, kad dalies emigravusių lenkų apsisprendimą grįžti taip pat lėmė ir objektyviai pagerėjusios Lenkijos ekonominės sąlygos – augantis pragyvenimo lygis, palanki verslo aplinka ir didėjantis aukštos kvalifikacijos darbo vietų skaičius – kurios pastaraisiais dešimtmečiais sustiprino šalies patrauklumą gyventi ir dirbti⁹³. Vis dėlto, vertinant išvykstančių ir sugrįžtančių Lenkijos piliečių skaičių, tenka susidurti su reikšmingais metodologiniais apribojimais, lemiančiais oficialių statistinių duomenų netikslumus. Skirtinguose tyrimuose taikomi nevienodi grįžimo apibrėžimai, ypač atsižvelgiant į buvimo užsienyje trukmę, o emigrantams neprivalant išsiregistruoti iš nuolatinės gyvenamosios vietos Lenkijoje, jų judėjimą sudėtinga nuosekliai fiksuoti tiek emigracijos, tiek grįžimo kontekste⁹⁴.

Galima tik apibendrinti matomą migrantų grįžimo tendenciją: nuo 2017 m. užsienyje gyvenančių lenkų skaičius sumažėjo nuo ~2,5 mln. iki maždaug 1,5 mln. 2019 m. duomenimis, 70 proc. į šalį atvykstančių asmenų, siekiančių pastovaus gyventojų statuso, sudarė sugrįžę lenkai⁹⁵. Šią apibendrintą grįžimo tendenciją papildė ir naujausi dvišaliai migracijos duomenys⁹⁶, rodantys, kad 2024 m. migracijos srautai tarp Vokietijos ir Lenkijos pirmą kartą per daugiau nei du dešimtmečius pakito taip, jog iš Vokietijos į Lenkiją persikėlė daugiau asmenų nei priešinga kryptimi.

Grįžtamosios migracijos politika. Atsižvelgiant į masinės emigracijos ilgalaikes pasekmes – mažėjančių darbingo amžiaus gyventojų skaičių, spartėjančius visuomenės senėjimo procesus ir ryškėjančią darbo rinkos disbalansą – Lenkijos valdžios institucijos grįžtamąją migraciją (suprantamą kaip piliečių sugrįžimą į kilmės valstybę po laikino ar ilgalaikio gyvenimo užsienyje) palaipsniui ėmė traktuoti kaip vieną iš migracijos politikos aspektų. Šios krypties formavimas neapsiribojo vienu politiniu dokumentu ar laikotarpiu, bet vyko etapais, reaguojant tiek į struktūrinius demografinius pokyčius, tiek į kintančias migracijos sąlygas Europoje.

⁹⁰ *Ten pat.*

⁹¹ *Between the Assumed Ends and the Required Means: How Did Brexit Impact on the Life Strategies of Poles in the UK?*: <https://ceemr.uw.edu.pl/vol-13-no-2-2024/articles/between-assumed-ends-and-required-means-how-did-brexite-impact-life>

⁹² *The Challenges of Integrating Ukrainian Economic Migrants and Refugees in Poland*: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2023/number/6/article/the-challenges-of-integrating-ukrainian-economic-migrants-and-refugees-in-poland.html>

⁹³ *OECD Economic Surveys: Poland 2025*, OECD Publishing, Paris, 2025: <https://doi.org/10.1787/483d3bb9-en>.

⁹⁴ International Centre for Migration Policy Development. *Return Migration. Background, Practice Examples and Policy Options for Intra-EU Mobility – Focus on Poland*. 2019, p. 13: https://www.icmpd.org/file/download/48431/file/Return%2520Migration_Background%252C%2520Practice%2520Examples%2520and%2520Policy%2520Options%2520for%2520Intra-EU%2520Mobility%2520%25E2%2580%2593%2520Focus%2520on%2520Poland%2520EN.pdf

⁹⁵ Statistics Poland. *Demographic Situation in Poland up to 2019. International Migration of Population in 2000–2019*: <https://stat.gov.pl/en/topics/population/international-migration/demographic-situation-in-poland-up-to-2019-international-migration-of-population-in-20002019,6,1.html>, p. 54

⁹⁶ Destatis. *Migration between Germany and foreign countries: Germany, years, nationality, countries of origin / destination*: <https://www-genesis.destatis.de/datenbank/online/url/c3de405f>

Informacinė sistema. Jau nuo 2008 m. Lenkijoje buvo pradėtos taikyti priemonės, skirtos informuoti užsienyje gyvenančius piliečius apie grįžimo galimybes, administracines procedūras ir darbo rinkos situaciją šalyje. Tuo laikotarpiu atsirado specializuota internetinė platforma www.powroty.gov.pl, skirta palengvinti grįžimo procesą. Svetainė veikia iki šiol ir yra pagrindinis centralizuotas informacijos šaltinis, kuriame svarstantieji grįžimo galimybę gali rasti visą reikalingą informaciją apie grįžimo procesą ir būtinuosius formalumus⁹⁷, įsidarbinimo galimybes⁹⁸, socialines išmokas⁹⁹, sveikatos sistemą¹⁰⁰ ir daugelį kitų aktualių sričių.

Mokesčių lengvatos. Viena ryškiausių priemonių, atliepančių Lenkijos valdžios institucijų siekį palengvinti grįžimą ir sumažinti ekonomines persikėlimo sąnaudas, yra 2022 m. įvesta mokesčių lengvata (lenk. *Ulga na powrót*), taikoma asmenims, kurie po 2021 m. gruodžio 31 d. perkėlė savo gyvenamąją vietą ir tapo Lenkijos mokesčių rezidentais. Pagal šią programą grįžtantys asmenys, taip pat pirmą kartą imigruojantys asmenys, atleidžiami nuo gyventojų pajamų mokesčio už pajamas iki 85 528 PLN (apie 20 tūkst. EUR) per metus pirmuosius ketverius metus po persikėlimo į Lenkiją¹⁰¹. Pažymėtina, jog lengvata gali pasinaudoti asmenys, kurie iki grįžimo bent trejus metus gyveno užsienyje ir gali dokumentais pagrįsti savo mokesčių rezidenciją kitoje valstybėje, taip pat atitinka pilietybės ar teisinio statuso reikalavimus¹⁰².

Talentų pritraukimas. Tarp kitų iniciatyvų paminėtina Nacionalinės akademinių mainų agentūros (*Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej*, NAWA) įgyvendinama programa „**Lenkai grįžta**“ (angl. *Polish Returns*)¹⁰³, skirta Lenkijos piliečiams–mokslininkams, pastaraisiais metais dirbusiems užsienyje ir siekiantiems grįžti tęsti karjeros Lenkijos mokslo institucijose. Programa orientuota į tarptautinės patirties, žinių ir mokslinių ryšių perkėlimą, stiprinant nacionalinių tyrimų institucijų potencialą. Paraiškas teikia priimančios institucijos, o finansavimas skiriamas iki ketverių metų laikotarpiui; maksimali projekto vertė siekia apie 1,24 mln. PLN jauniems tyrėjams ir 2,38 mln. PLN patyrusiems mokslininkams¹⁰⁴.

Grįžtančių lenkų vaikų integracija švietimo sistemoje. Nuo 2010 m. iš užsienio grįžę Lenkijos piliečiai turi teisę į papildomas lenkų kalbos pamokas mokykloje (iš pradžių ši teisė buvo suteikta tik užsienio pilietybės mokiniams)¹⁰⁵. Paskutiniu metu vaikų, grįžtančių po ilgesnio gyvenimo užsienyje, integracija Lenkijos švietimo sistemoje grindžiama kompleksine pagalba, apimančia kalbinę, akademinę, psichologinę ir socialinę paramą¹⁰⁶. Mokyklos gali organizuoti papildomas lenkų kalbos pamokas iki 24 mėnesių, taip pat laikinus išlyginamuosius užsiėmimus iš kitų dalykų, jei nustatomi ugdymo turinio skirtumai. Esant adaptacijos sunkumams, mokiniams gali būti taikomos individualizuotos egzaminų laikymo sąlygos.

Be to, numatyta galimybė steigti parengiamąsias klases (*oddziały przygotowawcze*), kurios padeda vaikams palaipsniui įsiliesti į Lenkijos ugdymo sistemą, intensyviai mokantis kalbos (įskaitant dalykinę terminologiją). Integraciją papildė psichologinė ir pedagoginė pagalba mokyklose, taip pat įvairios socialinės priemonės – integracinės veiklos, neformalus ugdymas, sportas ir tarpkultūriniai

⁹⁷ *Homecoming: Polish returnees' lives made much easier*: https://eures.europa.eu/homecoming-polish-returnees-lives-made-much-easier-2017-06-06_en#:~:text=This%20is%20where%20Zielona%20Linia,promote%20the%20initiative.%20Tracking%20the

⁹⁸ *Poszukiwanie pracy w Polsce*: <https://powroty.gov.pl/web/powroty/-/poszukiwanie-pracy-w-polsce-15008>

⁹⁹ *Świadczenia społeczne*: <https://powroty.gov.pl/swiadczenia-spoeczne-5238>

¹⁰⁰ *Zdrowie*: <https://powroty.gov.pl/zdrowie-5237>

¹⁰¹ Ministerstwo Finansów. *Ulga na powrót*: <https://www.gov.pl/web/finanse/przewodnik-dla-podatnika-ulga-na-powrot>

¹⁰² *Ulga na powrót PIT*: <https://www.podatki.gov.pl/ulgi-i-odliczenia/ulga-na-powrot-pit/>

¹⁰³ NAWA. *Polish Returns*: <https://nawa.gov.pl/en/scientists/polish-returns>

¹⁰⁴ *Ogłoszenie o naborze Polskie Powroty 2025*: <https://nawa.gov.pl/images/Polskie-Powroty/2025/Ogloszenie-Polskie-Powroty-2025-zaakceptowane.pdf>

¹⁰⁵ *Polish Educational System Response Towards Immigrant Children's Presence at Public Schools*: https://www.child-up.eu/wp-content/uploads/2022/03/14_Gmaj_SM-2021-4.pdf, p. 253

¹⁰⁶ *Adaptacja dziecka w szkole po powrocie z emigracji*: <https://powroty.gov.pl/-/adaptacja-dziecka-w-szkole-po-powrocie-z-emigracji>

projektai, skatinantys ryšių su bendraamžiais kūrimą. Svarbiu integracijos veiksmu laikomas ir tėvų bei vietos bendruomenės įsitraukimas, padedantis vaikams ir šeimoms greičiau prisitaikyti prie pasikeitusios socialinės ir ugdymo aplinkos.

Apibendrinimas. Lenkijos grįžtamąją migraciją valdžia ėmė skatinti dėl masinės emigracijos pasekmių – mažėjančio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus, visuomenės senėjimo ir darbo rinkos disbalanso, laikydama ją svarbia migracijos politikos dalimi. Nuo 2008 m. veikia platforma www.powroty.gov.pl, kurioje teikiama informacija apie grįžimo procedūras, darbą, išmokas ir sveikatą. 2022 m. įvesta mokesčių lengvata „Ułga na powrót“, atleidžianti nuo pajamų mokesčio iki 85 528 PLN per metus ketverius metus grįžtantiems po 3 metų užsienyje. Mokslininkams skirta „Polish Returns“ programa su finansavimu iki 2,38 mln. PLN, o grįžtančių vaikų integracijai nuo 2010 m. numatytos papildomos lenkų kalbos pamokos iki 24 mėn., parengiamosios klasės, psichologinė pagalba ir socialinės veiklos, padedančios prisitaikyti prie švietimo sistemos.

2. 4. Rumunija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. Nuo 2004 iki 2024 m. Rumunija išgyveno reikšmingų emigracijos pokyčių. Po įstojimo į ES 2007 m., emigracija ženkliai augo – vien 2007 m. šalį paliko 544 tūkst. asmenų, o per du dešimtmečius iš šalies išvyko maždaug 2,5 mln. gyventojų¹⁰⁷. Tai yra vienas didžiausių absoliučių emigracijos rodiklių visose ES šalyse¹⁰⁸.

Pastaraisiais metais emigracijos profilis taip pat keičiasi: didesnė dalis emigrantų yra vyresnio amžiaus ir aukštesnio išsilavinimo asmenys, o grįžtančiųjų skaičius auga. Toliau daug rumunų dirba ES šalyse, ypač Vokietijoje, Ispanijoje ir Italijoje, o grįžtanti diasporos dalis ir tarptautinė migracija formuoja naujas demografinės dinamikas.

Pastebėtina, kad oficialūs sociologiniai duomenys rodo ilgalaikį emigracijos augimo periodą po ES narystės, perėjimą prie teigiamo migracijos balanso paskutiniaisiais metais ir sudėtingesnę migracijos profilio pobūdį 2024 m. – su reikšmingu grįžtančiųjų skaičiumi ir tarptautinių migracijos srautų kaita¹⁰⁹.

Eurostat duomenimis grįžtamoji migracija į Rumuniją sudaro didelę dalį bendro imigracijos į šalį srauto. 2014–2021 m. laikotarpiu į šalį kasmet grįždavo 114–161 tūkst. asmenų, nuo 2022 m. reemigracijos srautai palaipsniui auga: 2022 m. siekė 190 tūkst., 2023 m. – 218 tūkst. asmenų¹¹⁰.

Rumunų grįžimą gyventi į kilmės šalį lemia kelios veiksnių grupės. Tai socioekonominiai: mažesnės pajamos ar nepasitenkinimas darbu užsienyje bei atsiradusios darbo galimybės gimtosiose vietovėse. Emociniai ir kultūriniai veiksniai – šeimos ryšiai, socialiniai tinklai ir priklausymo jausmas. Galiausiai struktūriniai ir instituciniai veiksniai emigracijos šalyje, tokie kaip biurokratinės kliūtys verslo kūrimui, darbo vietų trūkumas ar etninė diskriminacija¹¹¹.

Reemigracijos politika. Nors viešajame diskurse ir pripažįstama grįžtančios migracijos skatinimo svarba dėl demografinių iššūkių, tačiau esama politika yra fragmentiška, orientuota į ryšių

¹⁰⁷ Anuarul demografic al României, 2024:

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/anuarul_demografic_al_romaniei_2024_1.pdf

¹⁰⁸ Eurostat. *Emigration by age group, sex and citizenship*:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_EMI1CTZ/default/table?lang=en

¹⁰⁹ Dan, T. Labour Market in Romania in Times of Migration. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 2025, Nr. 12(1, S1), p. 314.

¹¹⁰ Eurostat. *Immigration by age group, sex and citizenship*:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm1ctz/default/table?lang=en&category=migr.migr_cit.migr_im_mi

¹¹¹ Anghel R.G., Oltean O., Silian A.P. Many Mobile, Few Successful: Ethnicised Return in a Changing Romanian Context. *Central and Eastern European Migration Review*, 2022, Nr. 11(2), p. 69–83.

su diasporą palaikymą, ekonominių sąlygų šalyje gerinimą. Tokiu būdu reemigracija šalyje skatinama tik netiesioginiu būdu.

Diasporos politika. Pastebėtina, kad Rumunija turi institucinius pagrindus, skirtus ryšiams su diaspora palaikyti – įskaitant kultūrinę ir socialinę paramą – tačiau pastaroji nėra tiesiogiai orientuota į reemigracijos skatinimą. 2023 m. birželio mėn. Rumunijos vyriausybė patvirtino „**Nacionalinę diasporos strategiją visiems rumunams 2023–2026**“¹¹². Diasporos strategija daugiausia kuria institucinius ir kultūrinius ryšius, o ne tiesiogines grįžimo ar reintegracijos programas. Tai reiškia, kad Rumunija praktikoje traktuoja diasporos politiką ir grįžimą (reemigraciją) kaip susijusias, tačiau atskiras sritis.

Pagrindinė valstybės institucija, atsakinga už Rumunijos diasporos politikos formavimą, koordinavimą ir įgyvendinimą – Užsienio rumunų departamentas (rum. *Departamentul pentru Românii de Pretutindeni*, DRP)¹¹³, veikiantis Rumunijos Vyriausybės struktūroje, tiesiogiai atskaitingas Ministrui Pirmininkui. DRP funkcijos apima Nacionalinių diasporos strategijų rengimą, iniciatyvų koordinavimą su Rumunijos diplomatinėmis atstovybėmis, konsulatais ir kultūros institutais užsienyje. DRP taip pat atsakinga už diasporos bendruomenių įtraukimą į Rumunijos politinį, kultūrinį ir ekonominį gyvenimą, projektų ir iniciatyvų, skatinančių rumunų kalbą, kultūrą ir tapatybę užsienyje, palaikymą.

Darbo rinkos, verslo parama grįžtantiems. Remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) 2025 m. pateikiamais duomenimis¹¹⁴, į Rumuniją grįžę rumunai, kurie Rumunijoje buvo registruoti kaip bedarbiai, gali pasinaudoti valstybės parama jei jie įsidarbina Rumunijoje ir po ne mažiau kaip 36 mėnesių praleistų užsienyje deklaruoja savo gyvenamąją vietą Rumunijoje. Ši parama yra vienkartinė ir siekia 12500–15500 RON (~2500 – 3000 EUR). Tačiau jie turi būti buvę registruoti kaip bedarbiai dar būdami užsienyje.

Papildoma persikėlimo parama iki 900 RON/mėn. (~177 EUR/mėn.) suteikiama visiems rumunams, kurie persikelia daugiau nei 50 km atstumu nuo deklaruotos gyvenamosios vietos iki darbovietės. Į Rumuniją grįžę asmenys („repatriantai“), kurie registruojasi aktyvios darbo rinkos paramos programose yra laikomi pažeidžiama grupe. Tačiau registruojamų asmenų skaičius labai mažas: EBPO duomenimis 2024 m. gegužės mėn. iš 236 000 asmenų, gaunančių užimtumo paramos priemones, buvo tik 397 „repatriantai“.

Rumunijos vyriausybė kaip vieną iš reemigracijos skatinimo priemonių yra numačiusi tikslines finansines subsidijas reemigrantų verslo kūrimui. Pagal programą „Start-Up Nation“¹¹⁵ į Rumuniją grįžę rumunai, kurie steigia verslus, gali gauti subsidiją verslui iki 200 000 RON (~39 000 EUR), sukūrusiam dvi darbo vietas, ir 100 000 RON (~19 600 EUR) verslui, sukūrusiam bent vieną darbo vietą. Šiai programai buvo skirta 40 mln. RON (~8 mln. EUR), o paramos prašymus pateikė apie 1 600 užsienyje gyvenančių rumunų.

Būsto įsigijimo bei mokesčių lengvatos. Šiuo metu Rumunija neturi įgyvendintų būsto ar mokesčių paramos programų, skirtų konkrečiai grįžtantiems rumunų piliečiams. Remiantis žinais klaidos pranešimais, būsto ir mokesčių lengvatos numatantys įstatymų pakeitimų projektai šiuo metu yra svarstomi šalies įstatymų leidėjo¹¹⁶.

¹¹²Strategiei naționale pentru românii de pretutindeni pentru perioada 2023-2026: <https://dprp.gov.ro/ro/wp-content/uploads/2023/10/Hotarare-de-Guvern-privind-aprobarea-Strategiei-naționale-pentru-românii-de-pretutinden.pdf>

¹¹³Departamentul pentru Românii de Pretutindeni: <https://dprp.gov.ro/ro/contact/>

¹¹⁴OECD. Reviews of Labour Market and Social Policies: Romania 2025: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-labour-market-and-social-policies-romania-2025_f0532908-en/full-report/increasing-return-and-improving-management-of-labour-migration_3d6201e2.html

¹¹⁵Start-Up Nation programme: <https://www.imm.gov.ro/start-up-nation/>

¹¹⁶Niculescu Dragoș. Siūlomos priemonės, skirtos skatinti rumunų grįžimą iš užsienio: finansavimo programos, finansinė pagalba ir mokesčių lengvatos. Avocatnet.ro, 2024: https://www.avocatnet.ro/articol_67960/M%C4%83suri-propuse-pentru-incurajarea-intoarcerii-in-%C8%9Bbar%C4%83-a-romanilor-din-str%C4%83in%C4%83tate-Programe-de-finan%C8%9Bare-ajutoare-financiare-%C8%99i-facilit%C4%83%C8%9Bi-fiscale.html

Švietimas. Svarbiausią institucinį vaidmenį reemigrantų Rumunijoje švietimo klausimu atlieka minėtasis Užsienio rumunų departamentas (DRP) kartu su šalies Švietimo ministerija¹¹⁷. Remiantis oficialiais šaltiniais valstybės institucijos koordinuoja kelias švietimo programas, skirtas grįžtantiems migrantams.

Šios programos apima galimybę reemigrantams stoti į vidurinio ugdymo ir aukštojo mokslo institucijas Rumunijoje, į valstybės finansuojamas vietas. Ministerija taip pat administruoja oficialią informacinę platformą „Studiază în România“, kur pateikiama visa aktuali informacija apie studijas Rumunijoje: priėmimo sąlygos, parengiamosios rumunų kalbos studijos, diplomų pripažinimas ir studijų tęstinumas asmenims, kurie mokėsi užsienyje¹¹⁸.

DRP ryšiams su rumunais užsienyje (*diaspora.gov.ro*) siūlomi rumunų kalbos, kultūros kursai vaikams ir suaugusiesiems. Jie skirti palengvinti reintegracijai į Rumunijos švietimo sistemą ir visuomenę. Taip pat pateikiami oficialūs mokomieji ištekliai rumunų kalbai mokytis. Papildomai veikia valstybės ir ES remiami integracijos centrai bei projektai, kuriuose teikiami rumunų kalbos kursai, švietimo konsultacijos ir orientacinė pagalba grįžtantiems migrantams ar reemigrantams. Šios priemonės vykdomos bendradarbiaujant su Rumunijos institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis¹¹⁹.

Apibendrinimas. Kaip ir daugelio Vidurio Rytų Europos regiono valstybių, Rumunijos emigracijos srautai buvo paveikti šalies prisijungimo prie ES 2007 m. Kitų ES valstybių kontekste Rumunijos atvejis išskirtinis tuo, kad šalis turi didžiausią piliečių diasporą reziduojančią kitose ES valstybėse¹²⁰. 2024 m. duomenimis, šią diasporą sudarė apie 3,1 mln. rumunų. Manoma, kad tai ekonominio išsivystymo tarp šalių skirtumų sukurta migracija dėl darbo, atlyginimo, pragyvenimo lygio ir kitų susijusių priežasčių. Analizuojant imigracijos srautus, pastebėtina, kad stebimas ir nuoseklus grįžtamosios migracijos augimas.

Nepaisant tokios ženklios diasporos ir augančių grįžtamosios migracijos srautų, šalis vis dar neturi nuoseklios į grįžtamąją migraciją ir jos apimčių didinimą nukreiptos politikos. Rumunijos atveju matome pavienes programas/iniciatyvas, kurios dažnu atveju yra nukreiptos ne tiek į reemigracijos skatinimą, kiek į ryšių su diaspora palaikymą ir stiprinimą. Tai ganėtinai gerai matyti analizuojant šalies vyriausybės patvirtintą diasporos strategiją. Nors remiantis žiniasklaidos pranešimais galima teigti, kad šalyje vyksta vidinės politinės diskusijos dėl reemigracijos priemonių plėtros, tai veikiau projekcinėje-diskusijų stadijoje esantys svarstymai, o ne konkrečios veikiančios priemonės. Negana to, Rumunijoje nėra sukurta vieninga informacinė sistema, galinti efektyviai pagelbėti reemigrantams, siekiantiems pilnai integruotis į visuomenę. Pastebėtina, kad tokia informacinė sistema (kaip Vengrijos atveju) yra labai didelė ir efektyvi pagalba grįžtantiems. Apibendrinus surinktą informaciją, Rumunijos atvejį tenka priskirti prie aiškos ir nuoseklios reemigracijos politikos kol kas dar neturinčių valstybių sąrašo.

2. 5. Suomija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. Suomijos demografinė situacija išsiskiria iš kitų Šiaurės šalių. Suomijos gimstamumo rodikliai mažėja itin smarkiai, suomių senėjimo apimtys didelės, o šalies patrauklumas imigrantams mažesnis nei kaimyninėse valstybėse. Dėl šių priežasčių Suomijos gyventojų skaičiaus prieaugis yra nedidelis, o ateityje gali net mažėti. Be to, Suomijoje itin aštri netolygaus geografinio gyventojų pasiskirstymo problema.

¹¹⁷ Ministerul Educației și Cercetării: www.edu.ro

¹¹⁸ Studiază în România: <https://www.edu.ro/studiaz-a-in-romania>

¹¹⁹ Platforma Românilor de Pretutindeni: <https://diaspora.gov.ro/resurse/resurse-educationale>

¹²⁰ Eurostat. *Demography of Europe – 2025 edition*: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2025>

Iš Suomijos kasmet vidutiniškai išvyksta apie 20 tūkst. gyventojų. Tai reiškia, kad emigracijos apimtys yra didesnės nei grįžtamosios migracijos mastai. Suomijos Darnios demografinės raidos tyrimo ataskaitoje teigiama, kad toks valstybės populiacijai nepalankus emigracijos balansas turėtų keistis, tačiau ne išvykimą ribojančiomis priemonėmis, bet siekiant gerinti įsidarbinimo sąlygas ir būsto prieinamumą, kad kuo mažiau Suomijos gyventojų emigruotų dėl šių bazinių poreikių neprieinamumo savo valstybėje. Taip pat planuojama skatinti grįžtamąją suomių migraciją iš kitų valstybių siūlant palankias įsikūrimo sąlygas¹²¹.

Grįžtamosios migracijos ir diasporos politika. Suomijos reemigracijos politika remiasi kelių institucinių režimų kombinacija, kuri skirtingoms grįžtančiųjų grupėms nustato skirtingą grįžimo kelią, paslaugų pasiekiamumą¹²². Pagal galiojančias nuostatas, reemigrantai skirstomi į tris pagrindines grupes:

1. **Buvę Suomijos piliečiai:** asmenys, kurie praityje turėjo Suomijos pilietybę, nepriklausomai nuo to, ar ji buvo įgyta gimstant, ar prašymo būdu, gali ją susigrąžinti arba gauti leidimą gyventi reemigracijos pagrindu. Jiems nereikia pateikti duomenų apie savo pragyvenimo lėšas.
2. **Piliečių pagal gimimą palikuonys:** asmenys, kurių bent vienas iš tėvų ar senelių yra arba buvo Suomijos pilietis pagal gimimą. Ši grupė taip pat atleidžiama nuo pragyvenimo lėšų įrodinėjimo, tačiau privalo pateikti giminystės įrodymus.
3. **Inkerių veteranai ir evakuotieji:** specifinė grupė asmenų, kurie 1943–1944 m. buvo evakuoti iš Inkerijos į Suomiją arba tarnavo Suomijos kariuomenėje 1939–1945 m. Šiai grupei keliamas papildomas reikalavimas – turėti užsitikrinus būstą Suomijoje. Platesnė Inkerijos suomių reemigracijos sistema buvo nutraukta 2016 m. liepos 1 d. Nuo šios datos leidimą gyventi reemigracijos pagrindu gali gauti tik minėtos dvi grupės – karo metu evakuotieji ir tarnavusieji Suomijos kariuomenėje.

Gavus leidimą gyventi šiais pagrindais, asmuo įgyja neribotą teisę dirbti ir studijuoti Suomijoje. Paraiškos turi būti teikiamos asmeniškai Suomijos diplomatinėse atstovybėse užsienyje arba Migracijos tarnybos aptarnavimo punktuose pačioje Suomijoje¹²³. Reemigracijos politika migracijos valdyme tapo ne tik gyventojų skaičiaus reguliavimo priemone, bet ir būdu formuoti politinį tapatumą¹²⁴.

Instituciniu požiūriu reemigracija yra daugiapakopė: teisinius migracijos sprendimus ir procedūras administruoja Migracijos tarnyba¹²⁵, grįžimo „įsikūrimo“ komponentą didžiąja dalimi sudaro gyventojų registro, socialinės apsaugos, mokesčių ir savivaldybių paslaugų sąveika. Todėl praktinis reemigracijos valdymas veikia kaip tarpinstitucinė ekosistema, kurioje svarbus koordinavimas ir informacijos prieinamumas.

Atvykus migrantui nustatomas teisinis statusas ir atvykimo pagrindas: įvertinama, ar asmuo yra Suomijos pilietis, ar būtinas leidimas gyventi, kokios institucijos bus atsakingos už procedūrų administravimą. Jei taikomas reemigracijos pagrindas – parengiami suomišką kilmę ar ryšį su Suomija patvirtinantys dokumentai¹²⁶.

¹²¹ Aro, Timo. Migration in the 2010s – regionally concentrated, selective and polarizing. *Sustainable Population Development in Finland: The 2020 Population Policy report*:

<https://www.vaestoliitto.fi/en/webpublications/sustainable-population-development-in-finland/>

¹²² Finnish Immigration Service (Migri). Remigration: <https://migri.fi/en/remigration>

¹²³ Ten pat.

¹²⁴ Prindiville, Nicholas; Hjelm, Titus (2018). „The secularization and ethnicization of migration discourse: the Ingrian Finnish Right to Return in Finnish politics.“ *Ethnic and Racial Studies*, 41(9), 1574–1593: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2017.1312011>

¹²⁵ Finnish Immigration Service (Migri). Remigration: <https://migri.fi/en/remigration>

¹²⁶ Enter Finland e. Migri: <https://enterfinland.fi/>

Vyriausybė dokumente „Užsienyje gyvenančių suomių strategija 2022–2026“ pabrėžia šiuos pagrindinius tikslus¹²⁷: koordinavimą, komunikaciją, paslaugų prieinamumą, suomiškos tapatybės, kalbos ir kultūros palaikymą. Bandoma išlaikyti ryšį, mažinti informacinę asimetriją ir sudaryti sąlygas grįžti. Strategija siekia, kad Suomija būtų patraukli vieta tiek patiems išeiviams, tiek jų šeimos nariams. Numatyta gerinti konsultavimo paslaugas, padėti integruotis į darbo rinką ir švietimo sistemą, kad grįžimo procesas būtų kuo paprastesnis ir sklandesnis. Visą šį darbą koordinuoja tarpžinybinė grupė, užtikrinanti, kad užsienio suomių klausimai būtų sprendžiami kompleksiskai visose ministerijose. Bendradarbiaujama su pagrindinėmis užsienio suomiams atstovaujančiomis organizacijomis¹²⁸.

Strateginiuose dokumentuose taip pat numatoma parama užsienyje veikiančioms Suomijos mokykloms ir bendruomeninėms organizacijoms. Pabrėžiama, kad ryšys su tėvyne dažnai remiasi asmenine tapatybe, todėl siekiama, kad išeiviai turėtų institucines prielaidas išlaikyti suomišką savivoką. Dokumente „užsienio suomių“ sąvoka vartojama plačiai, apimant visus, kurie save identifikuoja su suomių tauta¹²⁹.

Talentų pritraukimas. Lygiagrečiai Suomija įgyvendina **talentų pritraukimo programą**¹³⁰, kuri skirta pritraukti ypač aukštos kvalifikacijos specialistams. Svarbu pabrėžti, kad ši programa nėra tiesiogiai skiriama tik suomiams. Programos prioritetai apima šalies patrauklumo didinimą, leidimų gyventi procesų pagreitinimą, integracijos paslaugų gerinimą savivaldybėse. Specialistams kuriamos paramos priemonės, kurios padeda grįžtančiųjų šeimoms rasti mokyklą, darželį bei konsultuoja įsidarbinimo klausimais.

Suomijoje veikia kelios privačios relokacijos paslaugų įmonės, kurios padeda tiek verslo, tiek individualiems asmenims sklandžiai persikelti. Jos teikia visapusiškas perkėlimo, integracijos ir pagalbos paslaugas¹³¹. Tai apima vizų, leidimų gyventi paruošimą, būsto paiešką, vaikų ugdymo įstaigų įtraukimą, įsikūrimo pagalbą, sutuoktinio palaikymą (švietimas, CV kūrimas, įsidarbinimo galimybės), kultūrinį mokymą ir kalbų mokymą.

Regioninis koordinavimas. Suomijos imigrantų integracijos dokumente pereinama nuo centralizuoto valstybinio modelio prie vietos savivalda grįsto integracijos valdymo¹³². Nors atsakomybė perėjo savivaldybėms, reemigrantams skirtingai nei kitiems siūlomos ne bazinės integracijos paslaugos, o specializuota pagalba darbo paieškai ar kvalifikacijos pripažinimui. Savivaldybės turi didesnę laisvę kurti atskiras programas būtent grįžtantiems savo piliečiams. Siekiama, kad buvę piliečiai galėtų susitvarkyti dokumentus dar būdami užsienyje, kad grįžę galėtų iškart dirbti, o ne laukti eilės. Siekiama mažinti administracinį vėlavimą ir sudaryti sąlygas greitesnei įtraukčiai į darbo rinką. Šios paslaugos gali apimti integracijos mokymus, darbo paieškos konsultavimą, darbo išbandymą. Integracijos plane taip pat gali būti numatyta suomių kalbos mokymasis, skaitymo ir rašymo įgūdžių tobulinimas. Pagrindinės paskatos yra administracinio pobūdžio – palengvintas leidimų gyventi gavimas, galimybė išlaikyti teises į socialinę apsaugą ir pensijas bei specializuota pagalba integruojantis į darbo rinką. Suomijos požiūris labiau orientuotas į palankių sąlygų kūrimą.

Apibendrinimas. Suomijos grįžtamosios migracijos politika remiasi tarpinstituciniu Migracijos tarnybos, gyventojų registro, socialinės apsaugos ir savivaldybių bendradarbiavimu palengvinant skirtingas grįžimo iš emigracijos trajektorijas bei paslaugas įvairioms grįžtančiųjų grupėms. **Grįžtamosios migracijos tikslas yra ne tik reguliuoti gyventojų skaičių, bet ir stiprinti suomišką tapatybę bei kultūrą.** „Užsienyje gyvenančių suomių strategijoje 2022–2026“ pabrėžiami

¹²⁷ Strategy on Expatriate Finns 2022–2026: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/b11295e8-35dc-4dad-a415-1c1cbf7d82f8>

¹²⁸ Ten pat.

¹²⁹ Ten pat.

¹³⁰ Ministry of Economic Affairs and Employment. Talent Boost: <https://tem.fi/en/talent-boost-en>

¹³¹ Finland relocation: <https://finlandrelocation.com/en/>

¹³² Ministry of Economic Affairs and Employment. Comprehensive reform of the Integration Act: <https://tem.fi/en/reform-of-the-integration-act>

koordinavimas, komunikacija, paslaugų prieinamumas, ryšio su tėvyne palaikymas, integracija į darbo rinką ir švietimą, o tai užtikrina tarpinstitucinė grupė, bendradarbiaujanti su užsienio suomių organizacijomis. Lygiagrečiai veikia talentų pritraukimo programa aukštos kvalifikacijos specialistams, parama užsienio Suomijos mokykloms, privačios relokacijos įmonės, teikiančios visapusišką pagalbą persikeliantiesiems. Reintegracija didele dalimi koordinuojama savivaldybių, atsakingų už specializuotas paslaugas reemigrantams – greitesnį dokumentų tvarkymą, kalbos kursus ir socialinę apsaugą, orientuotą į palankių sąlygų kūrimą.

2. 6. Vengrija

Emigracija ir grįžtamoji migracija. Skirtingai nei kitose postsocialistinėse šalyse, kuriose po 2004 m. narystės ES emigracija smarkiai išaugo, Vengrijoje šis procesas keletą metų vėlavo, 2004–2007 m. siekė tik 1,9 – 2,6 tūkst. išvykusių asmenų per metus. Emigracija sustiprėjo po 2008 m. ekonominės krizės, kai daugelis žmonių paliko šalį dėl finansinių sunkumų ir didėjančio nedarbo (2008 m. šalį paliko 5,3 tūkst. asmenų). Šis skaičius dvigubai išaugo, kai Vokietija ir Austrija atlaisvino savo darbo rinkos apribojimus (2011 m.). Intensyviausia emigracija buvo 2015 m. ir siekė 33 tūkst. išvykusių asmenų. Brexit referendumas (2016 m.) ir COVID-19 pandemija (2020–2021 m.) lėtino emigraciją¹³³. Vis dėlto nuo 2021 m. emigracijos mastas Vengrijoje vėl pradėjo nuosekliai augti ir 2024 m. pasiekė didžiausią skaičių – 41 tūkst. per metus išvykusių asmenų^{134,135}.

Vokietija, Austrija ir JK buvo trys pagrindinės emigrantų, paliekančių Vengriją, kryptys. Kalbant apie demografines savybes, nors didžioji dauguma emigrantų turi vidurinį išsilavinimą, Vengrija yra vienintelė Vidurio Rytų Europos šalis, kurioje didžiausia dalis emigrantų turi aukštąjį išsilavinimą, o tai rodo reikšmingą protų nutekėjimą. Tuo pačiu egzistuoja ir „protų švaistymo“ fenomenas, kai emigrantai dirba darbus žemesnius nei jų išsilavinimas, siekdami geresnių finansinių pajamų. Iki 40 proc. vengrų emigrantų dirba tokiuose žemesnės kvalifikacijos darbuose. Migracija labiausiai paveikia tris pagrindines darbo sritis: prekybos paslaugas, statybą ir nekvalifikuotas profesijas. Dauguma emigrantų kilę iš Budapešto – Vengrijos sostinės – bei kai kurių kitų didžiųjų miestų¹³⁶.

Grįžtamosios migracijos apimtys 2014–2023 m. Vengrijoje buvo gana stabilios, siekė nuo 29 iki 39 tūkst. asmenų per metus¹³⁷. Daugiausia asmenų grįžo 2022 m., tai galima sieti su Rusijos kariniais veiksmais Ukrainoje.

Reemigracijos politika. Remiantis sociologinių tyrimų duomenimis, pagerėjusi šalies ekonominė būklė, šeimos bei kiti socialiniai veiksniai darė poveikį migrantų apsisprendimui grįžti į gimtąją šalį.

Pastebėtina, kad Vengrijoje nėra vieningos valstybės lygmens grįžtamosios migracijos strategijos. Egzistuoja paskiros vyriausybės ir pilietinės iniciatyvos, kurios praktiškai remia grįžtančius asmenis.

Informacijos sklaida. Kaip viena reikšmingesnių iniciatyvų grįžtamosios migracijos klausimu išskiriama informacinė platforma „Hazaváró“¹³⁸. Ši iniciatyva – tai Vengrijos vyriausybės

¹³³ Szilasi, J., Nguyen Luu, L.A. & Fülöp, M. Exploring the Motivations for Migration Among Hungarians: Uncovering Subjective Perspectives on Leaving Hungary or Staying in Hungary. *Psychol Stud*, 2025, Nr. 70, p. 327–341

¹³⁴ Hungarian Central Statistical Office. *Demographic yearbook 2010*:

https://www.ksh.hu/evkonyvek/2010/demografiai-evkonyv-2010/pdf/demo2010_8.pdf

¹³⁵ Hungarian Central Statistical Office: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html

¹³⁶ Exploring the Motivations for Migration Among Hungarians: Uncovering Subjective Perspectives on Leaving Hungary or Staying in Hungary: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12646-025-00837-2>

¹³⁷ Eurostat. Immigration by age group, sex and citizenship:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm1ctz/default/table?lang=en&category=migr.migr_cit.migr_immi

¹³⁸ Hazaváró: <https://hazavaro.gov.hu/>

sukurta centralizuota informacinė ir pagalbos sistema, skirta Vengrijos piliečiams ir jų šeimų nariams, planuojantiems grįžti gyventi į šalį iš užsienio. Pagrindinis iniciatyvos tikslas – palengvinti grįžimo procesą ir sumažinti administracinę naštą, su kuria susiduria grįžtantys asmenys. Platforma teikia struktūruotą informaciją apie svarbiausias gyvenimo šalyje sritis: gyvenamosios vietos deklaravimą, darbą, studijas, šeimos reikalus, socialinę ir sveikatos apsaugą, mokesčius bei verslo pradžią. Iniciatyva siekia užtikrinti, kad grįžtantys asmenys turėtų aiškų su reemigracija susijusį veiksmų planą ir galėtų iš anksto pasiruošti persikėlimui.

Instituciniu požiūriu „Hazaváró“ veikia kaip valstybės koordinuojama paslauga per oficialų vyriausybinių portalą, bendradarbiaujant su įvairiomis viešojo sektoriaus institucijomis. Papildomai veikia fiziniai „Hazaváró“ informaciniai padaliniai skirtinguose miestuose, kuriuose teikiamos konsultacijos ir praktinė pagalba.

Diasporos politika. Vengrijos diasporos politika daugiausiai remiasi šalies konstitucija (str. D, 14, 27)¹³⁹, kurioje įtvirtinta nuostata, jog šalis yra atsakinga už savo tautiečių diasporą užsienyje ir turi sudaryti visas sąlygas jiems grįžti į Vengriją. Vengrijos vyriausybė yra įsipareigojusi remti ir palaikyti vengrų diasporos bendruomenes visame pasaulyje kaip dalį nacionalinės politikos užsienio vengrų ryšiams stiprinti. Oficiali politika yra grindžiama principu, kad visiems vengrams, nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena, turi būti užtikrinta parama kultūrinei tapatybei, ryšiams su Vengrija ir akademinėms bei socialinėms galimybėms. Kaip vieną tokių Vengrijos ir jos diasporos ryšio išlaikymo priemonių galima paminėti vengrų diasporos stipendijų programą skirtą diasporos studentams studijuoti Vengrijoje¹⁴⁰.

Vengrijos vyriausybė taip pat vykdo įvairias kitas tikslines diasporos finansavimo programas, skirtas diasporos organizacijoms, kurios skelbiamos vengrų diasporos informaciniame portale¹⁴¹.

Nors diasporos politika nėra formalizuota viename teisiniame dokumente, ji yra įgyvendinama per vyriausybės kanceliarijos Nacionalinės politikos sekretariatą (vengr. *Nemzetpolitikai Államtitkárság*)¹⁴². Šios institucijos funkcija – koordinuoti ryšius su Vengrijos bendruomenėmis užsienyje, diasporos programų ir projektų parengimas bei įgyvendinimas ir pagalbos mechanizmų administravimas.

Teisinė pagalba. Informaciją apie teisinę pagalbą iš emigracijos grįžtantiems Vengrijos piliečiams pasiekama jau minėtoje „Hazaváró“ platformoje. Portalas ir susijusios įstaigos teikia išsamią administracinę pagalbą Vengrijos piliečiams, grįžtantiems iš užsienio, įskaitant žingsnis po žingsnio pagalbą tokiais klausimais kaip gyvenamosios vietos registracija, mokesčiai, būsto klausimai, darbas ir studijos. Platforma suteikia asmeninę informaciją ir padeda paruošti bei suprasti reikiamus administracinius veiksmus, kurie gali būti itin svarbūs prieš kreipiantis į teisininkus dėl konkrečių teisinių klausimų. Kaip viena iš konkrečios techninės pagalbos priemonių nurodoma „Hazaváró“ paslaugos dalis, Vengrijos Vertimo ir patvirtinimo biuro¹⁴³ taikomos finansinės nuolaidos sertifikuotam dokumentų vertimui ir patvirtinimui, reikalingam administracinėms procedūroms. Tai sumažina teises ir administracines kliūtis dokumentų perkėlimui ar registravimui nacionalinėje sistemoje.

Švietimas. „Hazaváró“ programa ne tik padeda tvarkyti administracinius reikalus, bet ir teikia išsamią informaciją apie švietimą Vengrijoje. Portale yra specialiai parengtos švietimo skiltys ir navigacinės gairės, kuriose pateikiama informacija apie mokyklų sistemą, mokslo programų pasirinkimą, mokymosi pradžią ir tęstinumą, taip pat apie aukštąjį mokslą ir studijų galimybes. Grįžtantieji gali naudotis aukštosios mokyklos ir profesinio rengimo informacija bei navigacija, kuri

¹³⁹ *The Fundamental Law Of Hungary*: <https://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Fundamental+law/>

¹⁴⁰ Hungarian diaspora scholarship: <https://diasporascholarship.hu/en/about/>

¹⁴¹ Kulhonimagyarok: <https://www.kulhonimagyarok.hu/>

¹⁴² Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Nemzetpolitikai Államtitkárság: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-minisztterium/nemzetpolitikaert-felelos-allamtitkarsag/szervezet>

¹⁴³ Hungarian Office for Translation and Attestation: <https://www.offi.hu/en/news/announcement-offis-services-also-available-in-the-welcome-home-programme-hazavaro-program>

padeda suprasti, kokie dokumentai, pripažinimai ir procedūros reikalingi integruojantis į Vengrijos švietimo sistemą. Be to, programa papildo turinį specialiu „aukštojo mokslo“ poskirsnio, kuriame pateikiami išsamūs paaiškinimai apie studijų galimybes, reikalavimus ir informaciją apie stipendijas bei studijų pradžią Vengrijoje grįžtantiems ir norintiems studijuoti asmenims¹⁴⁴.

Vengrijos vyriausybė (nutarimu Nr. 1268/2025 (VII. 22.))¹⁴⁵ taip pat numatė finansinę paramą mokykloms, kurios padeda užsienyje besimokiusiems vaikams integruotis į vengrų švietimo sistemą. Grįžusiems iš užsienio mokiniams, įstojusiems į 1–8 klases, vyriausybė nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. skirs papildomą finansavimą mokykloms, kurios mokys šiuos mokinius. Mokykloms numatyta 130 000 HUF vienam mokiniui per mėnesį (maždaug 335 EUR) suma, kuri būtų skiriama iki 10 mėnesių laikotarpiui ir papildomai pridedama prie bazinio finansavimo.

Būstas. Atlikus teisės aktų ir nacionalinių programų analizę, pastebėtina, kad Vengrijoje nėra specifinės tiesioginės būsto paramos programos, skirtos vien tik grįžtantiems emigrantams. Pastebėtina, kad „Hazaváró“ informacinė programa ir susijęs vyriausybės portalas teikia informacinę ir administracinę pagalbą būsto klausimais, padėdami grįžtantiems suprasti, kaip tvarkyti gyvenamosios vietos deklaravimą, adresų registraciją ir susijusias oficialias procedūras Vengrijoje.

Vengrijos valstybės būsto politika apima bendresnes priemones, kuriomis gali pasinaudoti ir grįžtantys asmenys, pavyzdžiui programoje „Otthon Start“¹⁴⁶, kuri suteikia subsidijuojamas būsto paskolas su fiksuota 3 proc. palūkanų norma ir kitas papildomas paskatas, kuriomis gali pasinaudoti iš užsienio grįžtantys vengrai. Nors tai ir nėra specifinė grįžtantiems emigrantams skirta dotacija, bet gali būti prieinama legaliai gyvenantiems asmenims, įskaitant grįžusius emigrantus.

Apibendrinimas. Apžvelgiant šalies teisinę bazę darytina išvada, kad Vengrijoje nėra vieno visą grįžtamosios migracijos klausimą apimančio teisinio–strateginio lygmens dokumento. Nors ir nesama tokios strategijos, vis dėlto, matyti, jog grįžtamoji migracija šalyje yra skatinama inkrementiškai ir nuosekliai per skirtingus viešosios politikos sektorius: atskiras finansines programas, tikslinę paramą diasporai, vienalytės, į realią praktinę pagalbą orientuotos, informacinės sistemos kūrimą. Iniciatyvų ir priemonių visuma leidžia stebėti nuoseklų Vengrijos dėmesį grįžtamajai migracijai, kuris turi būti matomas kaip integrali platesnės ir ilgalaikės šalies demografinės politikos dalis.

¹⁴⁴ Hazaváró: <https://hazavaro.gov.hu/>

¹⁴⁵ 1268/2025. (VII. 22.) Korm. Határozat a hazatelepülő családok gyermekeinek felzárkóztatása és beilleszkedése érdekében szükséges forrásbiztosításról: <https://njt.hu/jogszabaly/2025-1268-30-22>

¹⁴⁶ Otthon Start programme: <https://startolj-ra.hu/>

Apibendrinimas

Iš šiame darbe apžvelgtų valstybių Latvija, Estija ir iš dalies Suomija išsiskiria savo reemigracijos politikos nuoseklumu ir praktiniu, taikomuoju pobūdžiu, kuris remiasi tiesiogine finansine, konsultacine, kalbos mokymo ir kita pagalba į kilmės šalį persikeliantiems asmenims.

Estijoje veikia centralizuota paramos reemigrantams sistema, administruojama Integracijos fondo, kuris teikia realią konsultacinę ir finansinę pagalbą visiems nustatytas sąlygas atitinkantiems asmenims.

Latvijoje grįžtamosios migracijos politika integruojama su plėtros ir regionų politikos sritimis. Egzistuoja decentralizuotas regioninis reemigracijos koordinatorių tinklas, formuojamas savivaldybėse, kuris remiasi atvejo vadybos principu ir siekia atliepti reintegracijos poreikius tiesiogiai ir individualiai.

Suomijos grįžtamosios migracijos politikos taikyme taip pat svarbus ir veikiantis regioninis lygmuo. Savivaldybės koordinuoja paslaugų reemigrantams teikimą, kuris apima integracijos mokymus, darbo paieškos konsultavimą, suomių kalbos mokymą.

Lenkijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje grįžtamosios migracijos politika remiasi daugiau atskiromis iniciatyvomis, tarpusavyje nebūtinai susijusiomis skirtingų sričių programomis, ji yra mažiau *de facto* konsoliduota nei aukščiau minėtų valstybių atvejais.

Vengrija išsiskiria informacinės pagalbos reemigrantams sistemiškumu: veikia vienas centralizuotas reemigracijai skirtas informacinis kanalas, turintis struktūrinius–regioninius informacinius padalinius, galinčius suteikti visą reikiamą informaciją grįžtantiems įvairiais kasdienio gyvenimo klausimais. Vengrijoje taip pat akcentuojama finansinė parama mokykloms, padedančioms reintegruotis grįžusių migrantų vaikams.

Rumunijoje praktinė pagalba reemigrantams teikiama daugiausia dviejų sričių programomis – tai darbo rinkos, verslo parama grįžtantiems ir švietimo parama grįžusių emigrantų vaikams, padedant jiems mokytis rumunų kalbos ir kultūros.

Lenkijoje išvystytos paramos reemigrantams sritys yra vieninga informacinė sistema, taikomos mokesčių lengvatos, parama grįžtantiems aukštos kvalifikacijos darbuotojams (mokslininkams) bei dėmesys švietimo sistemos prisitaikymui prie reintegracijos poreikių mokyklose.

Estija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Tiek Lietuva, tiek Estija – abi Baltijos valstybės – nuo pat įstojimo į ES susiduria su panašiais tautiečių emigracijos keliamais demografiniais ir socialiniais iššūkiais, todėl ryšių su diaspora palaikymas abiejose šalyse pripažįstamas strateginiu valstybės politikos tikslu. Siekiant išlaikyti ilgalaikį ryšį su užsienyje gyvenančiais tautiečiais, puoselėti jų kultūrinį ir kalbinį tapatumą bei sudaryti prielaidas grįžimui, įgyvendinamos specialios programos ir veikia centralizuotos diasporos įsitraukimo bei koordinavimo platformos („Globali Estija“, „Globali Lietuva“), kurios telkia bendruomenes, užtikrina informacijos sklaidą, skatina partnerystes ir **palengvina informuotą apsisprendimą dėl galimo grįžimo**. Vis dėlto, nors strateginis dėmesys diasporai abiejose šalyse yra panašus, **grįžimo skatinimo priemonių nuoseklumas ir apimtis Lietuvoje ir Estijoje skiriasi**. Estijoje grįžimo skatinimas strateginiu valstybės lygmeniu siejamas su siekiu sumažinti finansines grįžimo ir įsikūrimo rizikas, todėl sukurta centralizuota paramos sistema, administruojama Integracijos fondo, kuris teikia realią konsultacinę ir **finansinę pagalbą** visiems nustatytas sąlygas atitinkantiems asmenims. Tuo tarpu Lietuvoje grįžimo skatinimas daugiausia įgyvendinamas per centralizuotą informacijos apie grįžimo procedūras ir viešąsias paslaugas teikimą (pavyzdžiui, „Grįžtu LT“), individualias konsultacijas grįžtantiems asmenims, taip pat per vaikų ugdymo ir integracijos priemones bendrojo ugdymo sistemoje, tačiau nėra paremtas nuoseklia, visiems grįžtantiems taikoma finansinės paramos sistema: finansinio pobūdžio paskatos taikomos tik tikslinėms grupėms ir dažniausiai projektiniu pagrindu.

Latvija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Latvija reemigraciją traktuoja kaip ne vien faktinį sugrįžimą, o ir kaip socialinį-ekonominį įsitvirtinimą, todėl reemigrantų programas kuria sistemiskai. Lietuvoje reemigrantams skirtų priemonių daug, bet jos neretai persidengia ir veikia projektiniu režimu, todėl sistema gali būti fragmentuota.

Latvijoje ryškus **regioninis „atvejo vadybos“ modelis**: veikia reemigracijos koordinatorių tinklas, kuris lydi žmogų ar šeimą nuo pirmos užklauso iki sprendimų. Lietuvoje veikia daugiau institucijų, bet modelis nekonsoliduotas, dalis iniciatyvų – programinės ar projektinės (kai kurios nutrūksta).

Latvijoje stipriai akcentuojama grįžusių vaikų integracija – kalbos kursai, tikslinė pagalba, metodinė parama mokytojams, pasiekimų pripažinimo tobulinimas. Lietuvoje metodinė pagalba teikiama per Nacionalinę švietimo agentūrą. Ikimokykliniame ugdyme į didmiesčius grįžtantys asmenys susiduria su darželių trūkumo problema, o bendrojo ugdymo priėmimo pirmumo taisyklės gali skirtis pagal deklaravimo statusą ir savivaldybę.

Abiejose šalyse veikia reintegracijos barjerai (ekonominiai klausimai, vaikų integracija, būstas, kvalifikacijų pripažinimas), tačiau priemonių akcentai skiriasi: Latvijoje labiau matomas vietos lygmens finansavimas ir regioninės iniciatyvos, Lietuvoje labiau išryškėja talentų pritraukimo instrumentai, pavyzdžiui, „Investuok Lietuvoje“ vykdomas projektas „Work in Lithuania“.

Lenkija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Lenkija ir Lietuva grįžtamosios migracijos skatinimą traktuoja kaip bendros migracijos ir diasporos politikos dalį. Abiejose šalyse grįžimo skatinimo priemonės formavosi palaipsniui, reaguojant į ilgalaikes emigracijos pasekmes, ir apima plačią informavimo infrastruktūrą, skirtą užsienyje gyvenantiems piliečiams. Lietuvoje grįžimo skatinimas įgyvendinamas per kelių institucijų vykdomas informavimo, konsultavimo ir koordinavimo priemones, įskaitant „Globalios Lietuvos“ diasporos politikos mechanizmus, Užimtumo tarnybos iniciatyvas, savivaldybių veiklą ir centralizuotą informavimo kanalą „Grįžtu LT“, o Lenkijoje informavimas apie grįžimą įgyvendinamas per specializuotą platformą *powroty.gov.pl*, kurioje sutelkta visa aktuali informacija apie grįžimo procedūras, atsakingas institucijas ir susijusias politikos priemones.

Esminiai skirtumai išryškėja grįžimo **skatinimo instrumentų pobūdyje ir jų institucionalizavimo lygmenyje**. Lenkijoje grįžtamosios migracijos skatinimas papildytas sistemiskai įtvirtintomis ekonominėmis paskatomis, visų pirma mokesčių lengvata, kuri taikoma plačiam grįžtančių asmenų ratui ir orientuota į persikėlimo kaštų bei finansinės rizikos mažinimą. Be to, Lenkijos grįžtamosios migracijos skatinimo politikoje taikomos aiškiai apibrėžtos tikslinės priemonės atskiroms grįžtančiųjų grupėms, taip pat nuosekliai reglamentuota grįžusių vaikų integracija į švietimo sistemą, apimanti papildomas kalbos mokymosi, akademinės adaptacijos ir psichosocialinės pagalbos priemones. Lietuvoje, priešingai, grįžimo skatinimas daugiausia įgyvendinamas per informavimo, konsultavimo ir tarpinstitucinio koordinavimo priemones, o finansinio pobūdžio parama grįžtantiems asmenims taikoma fragmentiškai – dažniausiai projektiniu pagrindu ir orientuojantis tik į atskiras tikslines grupes.

Rumunija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Abiejose šalyse reemigracijos politika, ar veikiau paskiros jos priemonės, yra „talpinamos“ po platesnės diasporos politikos strategija. Šias į reemigraciją nukreiptas priemones tenka kategorizuoti kaip pavienius veiksmus, o ne sistemiską, aiškiai orientuotą ir strateginę svarbą turinčią politiką. Iškalbinga tai, kad **ties Rumunija, ties Lietuva abi turi pasitvirtinusios nacionalines diasporos strategijas**. Vis dėlto, toks diasporos politikos prioritetizavimas atskleidžia didesnę valstybės orientaciją ne į konkrečias priemones skatinti tautiečius sugrįžti ar paslaugas bei lengvatas grįžtantiems, bet į esamų kultūrinių, socialinių, ekonominių ar kitokių ryšių su užsienyje gyvenančiais palaikymą per įvairias „minkštąsias“ projektines priemones.

Tai pasakius dera pabrėžti, kad nors abi šalys prioretizuoja diasporos politiką, vis dėlto, jos taiko ir skirtingas į reemigraciją ir jos skatinimą nukreiptas priemones. Viena tokių priemonių, kuri leidžia teigti, kad reemigracijos klausimu Lietuva yra kiek pažangesnė – palyginus su Rumunija aiškūs ir platūs informacinės komunikacijos grįžtantiems kanalai, konsultaciniai ištekliai, skiriami grįžtančiųjų integracijai. Šiuo **informaciniu–komunikaciniu požiūriu Rumunijos atvejis ganėtinai stipriai atsilieka nuo Lietuvos.**

Vis dėlto, apžvelgiant kitas – mokestines–ekonomines priemones (kaip kad mokesčiai, būsto įsigijimas, švietimo prieinamumas, integracija į darbo rinką) nukreiptas į reemigracijos skatinimą – abiejose šalyse situacija ganėtinai panaši. Tiek Lietuvoje, tiek Rumunijoje nėra išskirtinai grįžtantiems skirtų apčiuopiamą ekonominę naudą ar motyvą grįžti teikiančių priemonių. Siūlomi pavieniai ekonominiai–mokestiniai impulsai, kaip antai vienkartinės išmokos, o ne tvarios ir sistemingos priemonės galinčios lemti ilgalaikį emigrantų apsisprendimą grįžti.

Suomija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Strateginiu požiūriu Suomija akcentuoja **palankių sąlygų ekosistemą**: dokumente „Užsienyje gyvenančių suomių strategija 2022–2026“ numatytas tarpžinybinis koordinavimas, konsultavimo paslaugų gerinimas ir suomiškos tapatybės palaikymas. Lygiagrečiai veikia „Talent Boost“ programa, skirta aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, o integracijos reforma perkelia atsakomybę savivaldybėms, kurios gali kurti individualizuotas programas grįžtantiems. Lietuva taip pat turi platų institucinių iniciatyvų tinklą – „Kurk Lietuvai“, „Work in Lithuania“ su vienkartinę 4 727 EUR atvykimo išmoką aukštos pridėtinės vertės profesijų specialistams, portalą „Grįžtu LT“ ir Užimtumo tarnybos iniciatyvą „Gal į Lietuvą?“. Tačiau 2024 m. diasporos apklausos duomenimis, nors 57 proc. emigrantų neatmeta galimybės grįžti, konkrečius planus per dvejus metus turi tik 8 proc., o tai rodo, kad informacinių priemonių nepakanka.

Esminis skirtumas – **sistemos nuoseklumas ir tęstinumas**. Suomijoje reemigracijos teisė įtvirtinta įstatymiškai, o integracijos paslaugos teikiamos per stabilią savivaldybių infrastruktūrą ir privačias relokacijos įmones (vizų tvarkymas, būsto paieška, sutuoktinio įsidarbinimo pagalba). Lietuvos priemonės dažnai yra projektinio pobūdžio ir fragmentuotos. Be to, Lietuvoje reemigrantai gali susidurti su kliūtimis grįžtant į ikimokyklinio ugdymo įstaigas didžiuosiuose miestuose.

Suomijos modelis labiau orientuotas į ilgalaikę ekosistemą ir integracijos palengvinimą, Lietuvos – į aktyvias, bet dažnai trumpalaikes iniciatyvas ir informacinę sklaidą. Abiejose šalyse reemigracijos politikos sėkmę lemia ne vien teisinės priemonės, bet ir grįžimo barjerų sistemingas šalinimas.

Vengrija ir Lietuva: grįžtamosios migracijos politikos panašumai ir skirtumai. Lyginant Lietuvos ir Vengrijos atvejį pastebėtina, kad Vengrijoje veikia vienas aiškus **reemigracijai skirtas centralizuotas informacinis kanalas**, turintis struktūrinius–regioninius informacinius padalinius, galinčius suteikti visą reikiamą informaciją grįžtantiems įvairiais kasdienio gyvenimo klausimais. Lietuvoje šiuo požiūriu matome net keletą skirtingų informacinių kanalų, informacijos perkėlimą į atskiras ministerijas bei savivaldos struktūras.

Analizuojant Vengrijos atvejį reemigracijos klausimu iškalbingas ir iliustratyvus pavyzdys, ganėtinai gerai atskleidžiantis į praktinę pagalbą asmeniui orientuotą Vengrijos politiką – valstybės finansuojamos juridinių dokumentų vertėjo paslaugos reemigrantams. Lietuvoje tokių konkrečių valstybės finansuojamų praktinės pagalbos priemonių reemigrantams analizės metu neaptikta.

Nors Vengrija, kaip ir Lietuva neturi vientisos reemigracijos politikos, šalyje **reemigracija matoma kaip sudedamoji ir integrali platesnės demografijos politikos dalis**. Į šalies demografinį augimą orientuotos priemonės kaip antai gyventojų pajamų mokesčio lengvatos, valstybės subsidijuojamos būsto paskolos ir kt., gali būti pritaikomos ir reemigrantams. Manytina, kad būtent kryptinga demografijos politika su ištisu priemonių paketu Vengrijoje leidžia grįžtantiems ir palnuojantiems grįžti pasiūlyti apčiuopiamą, motyvuojančią ir ilgalaikę naudą.

Išvados

Lietuva, kaip ir Estija, Latvija, Rumunija, Suomija (iš šiame darbe apžvelgtų ES valstybių) turi patvirtintų strateginio lygmens dokumentų grįžtamosios migracijos politikos arba bendresnės diasporos politikos srityje. Tai suteikia prielaidas grįžtamosios politikos konsolidacijai, taikomų politinių priemonių nuoseklumui ir visapusiškumui. Visgi svarbu pastebėti, kad Lietuvos Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos įgyvendinimo planas nebuvo atnaujintas nuo 2022 m. – tai kelia klausimų apie faktinį grįžtamosios migracijos politikos nuoseklumą ir tęstinumą.

Darbe apžvelgtų valstybių kontekste Lietuvos grįžtamosios migracijos politikos stipriosios pusės yra didelis sistemos konsolidacijos potencialas toliau praktiškai įgyvendinant Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos uždavinius, susijusius su grįžtamosios migracijos skatinimu. Tiek strategijoje, tiek jos veiksmų plane numatyta didelė politinių priemonių įvairovė, padengianti visas ekspertų rekomenduojamas sritis – ir potencialių reemigrantų informavimo sistemos palaikymą, ir pagalbą mokyklose reemigrantų vaikams, ir talentų susigrąžinimą, ir paramą lietuvių kalbos kursams Lietuvos savivaldybėse grįžusiems ir atvykusiems į Lietuvą asmenims (iš viso numatyta 12 veiklos sričių, apimančių daugumą galimų reemigrantų poreikių).

Vertinant reemigracijos politiką, svarbu atskirti priemonių gausą nuo sistemos nuoseklumo. Lietuvos atveju matyti stipri iniciatyvų ir projektų dinamika, tačiau išlieka rizika, kad priemonės veikia fragmentuotai ir netampa ilgalaikiu paslaugų modeliu (ypač kai dalis iniciatyvų nutrūksta).

Latvijos grįžtamosios politikos modelis taip pat galėtų būti sektinas gerosios praktikos pavyzdys. Jame teikiamas „paslaugų paketas“ grįžtančiajam iš emigracijos, kurį būtų galima gauti nepriklausomai nuo savivaldybės. Tam reikalingas padedantis integruotis ir atvejo vadybos paslaugas teikiantis kontaktinis asmuo, švietimo ir ikimokyklinio ugdymo sistemos prieinamumo gerinimas didžiuosiuose miestuose, darbo paieškos lengvinimas.